

***I nationens intresse
– en översikt av hur invandring
bidrar till Sverige***

***Jesper Strömbäck
Professor, Mittuniversitetet
jesper@jesperstromback.com***

Förord

Invandring ger ofta upphov till en känslostyrd debatt. I den frodas många myter och ensidiga inlägg. Under de senaste åren har dock en allt fylligare internationell forskningslitteratur om konsekvenser av invandring vuxit fram. En god överblick över dessa studier är en viktig grundplåt för en mer konstruktiv diskussion om hur invandring kan fås att fungera så väl som möjligt för alla parter.

I denna rapport levererar Jesper Strömbäck en utförlig och mycket pedagogisk genomgång av forskningslitteraturen. Jesper är professor i politisk kommunikation och journalistik vid Mittuniversitetet och var huvudsekreterare och kanslichef (2011-2013) för den förra regeringens Framtidskommission. Sedan dess har han följt forskningen och debatten kring invandring och integration.

Forskningsgenomgången har finansierats av Svenskt Näringsliv. Författaren svarar själv för avgränsningar och innehållet i rapporten.

Stefan Fölster

Chef för Reforminstitutet

Adj. professor i nationalekonomi vid KTH

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Invandringen till Sverige: en kort översikt
3. Invandringen och statsfinanserna
4. Invandringen och den demografiska utvecklingen
5. Invandringen och globaliseringen
6. Invandringen och kreativiteten
7. Invandringen och företagandet
8. Invandringen och kompetensförsörjningen
9. Invandringen och den ekonomiska tillväxten
10. Genomsnittseffekter och marginaleffekter
11. Sammanfattning och slutsatser
12. Referenser
13. Om författaren

Inledning

Under det senaste året har debatten kring migration och integration varit omfattande. Inte minst tog den fart sedan Migrationsverket under sommaren 2014 höjde prognosen över antalet asylsökande till 80 000 för 2014 och samtidigt begärde ökade anslag med cirka 32 miljarder för perioden 2014-2018.¹ Ytterligare bränsle till debatten gavs när dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt i sitt sommartal uppmanade svenska folket att göra sig redo för en stor flyktingström och att ”öppna sina hjärtan”.

Sedan dess har den offentliga debatten kring invandring i hög grad präglats av fyra kännetecken. Det första är att invandring av den storleksordning som var 2014 och som prognostiseras för de närmaste åren är problematisk, medan det andra är att de kortsiktiga kostnaderna och problemen med att exempelvis hitta kommunplaceringar och ordna boenden är vad som har betydelse vid bedömningen av hur öppet Sverige bör vara för internationell migration. Det tredje är att det ofta – om än implicit – sätts likhetstecken mellan migration av flyktingar och deras anhöriga och migration i allmänhet. Det sker både genom att ord som invandring och flyktinginvandring ofta används som synonymer och genom att andra former av invandring sällan lyfts fram.

Det fjärde kännetecknet är att debatten ofta förs som om det råder en motsatsställning mellan solidaritet och öppen migrationspolitik å ena sidan och nationellt egenintresse och en mer restriktiv migrationspolitik å den andra. De som är för en öppen migrationspolitik betonar vikten av att vara solidariska med de miljontals människor som tvingats fly från sina hem i länder som Syrien, Afghanistan och Somalia. Solidariteten är för dem det överordnade värdet. De som är för en restriktiv migrationspolitik betonar tvärtom de kostnader som är förknippade med flyktingmottagandet och de brister som finns vad gäller integrationen av människor från andra länder. Det nationella egenintresset i form av att minska de ekonomiska kostnaderna och problemen med mottagandet och integrationen är för dem det överordnade värdet.

¹ Migrationsverket, 2014; Borg, 2014. Summan avser i förhållande till vårpropositionen 2014.

Den här debatten är problematisk på flera olika sätt, men inte minst eftersom det i stort saknas en samlad bild av hur invandring inverkar på ett land som Sverige. Det handlar då inte bara om den kortsiktiga utan också om den långsiktiga inverkan, och inte bara om inverkan på de offentliga finanserna utan också om bredare ekonomiska effekter och om hur invandring inverkar på Sveriges möjligheter att möta olika utmaningar som landet står inför alldeles oavsett den internationella migrationen. Det handlar exempelvis om den demografiska utvecklingen, behovet av kompetensförsörjning och behovet av konkurrenskraft i en allt mer globaliserad värld.² Den internationella migrationen är inte frikopplad från andra utmaningar som Sverige har att hantera, och måste därför ses i ett bredare sammanhang.

Mot den bakgrunden är syftet med den här rapporten att kartlägga vad forskning visar när det gäller hur invandring inverkar på mottagarländer, med fokus på ekonomiska aspekter. Rapporten bygger på en genomgång av befintlig forskning där särskild uppmärksamhet har riktats mot forskning som handlar om Sverige eller om länder som i likhet med Sverige är utvecklade välfärdsstater. En tydlig lärdom av den samlade forskningen är att invandring och dess inverkan på värdlandet alltid hänger samman med vilka det är som migrerar och med strukturerna och situationen i det land som invandringen sker till. När det gäller vilka som invandrar är arbetskraftsinvandring och invandring av människor som är högutbildade eller har andra särskilda kompetenser i princip alltid till fördel för värdlandet. När det gäller strukturerna och situationen i värdlandet har det exempelvis betydelse hur flexibel arbetsmarknaden liksom hur höga trösklarna till arbetsmarknaden är. Det gör att det kan vara svårt att generalisera utifrån studier i ett land till andra länder, men det gör också att frågan om invandring och dess inverkan på värdlandet inte är statisk. Den är i hög grad beroende av hur väl mottagandet och integrationen fungerar.

Ett centralt resultat av den genomgång av forskningen som redovisas i denna rapport är samtidigt att den motsats som ofta – implicit eller explicit – ställs upp mellan solidaritet och öppen migrationspolitik respektive nationellt egenintresse och restriktiv migrationspolitik i allt väsentligt är falsk.

² Braunerhjelm et al., 2009; Framtidskommissionen, 2013; Strömbäck, 2013.

Därmed inte sagt att invandring och integration – särskilt när det gäller andra grupper än dem som kommer som studenter eller av arbetsmarknadsskäl – är problemfri. Det är den långtifrån. När det sker en kraftig ökning av antalet asylsökande uppstår en rad problem som hänger samman med att mottagningssystemet och asylprocesserna inte är rätt dimensionerade, och bristen på bostäder är för närvarande ett mycket stort problem.

För svensk del finns det också en rad studier som visar att integrationen inte fungerar så bra som den borde. Även om situationen tycks ha förbättrats under de senaste åren³ är sysselsättningsfrekvensen cirka 63 procent bland utrikes födda jämfört med cirka 78 procent bland inrikes födda,⁴ medianinkomsten efter skatt är cirka 14 400 kronor per månad bland utrikes jämfört med cirka 19 000 kronor per månad bland inrikes födda,⁵ många utrikes födda som är sysselsatta utför arbetsuppgifter som ligger under deras utbildningsnivå,⁶ och framförallt i storstadsregionerna är boendesegregationen påtaglig.⁷

Samtidigt finns det stora skillnader mellan olika grupper av invandrare, och vad gäller arbetsmarknaden är situationen särskilt problematisk för utrikes födda från Afrika och Asien. Exempelvis är sysselsättningsgraden 55,9 respektive 43,6 procent bland män respektive kvinnor från Afrika, vilket kan jämföras med 77,9 respektive 69 procent bland män respektive kvinnor från övriga utomeuropeiska länder och 78,7 respektive 76,3 procent bland inrikes födda män respektive kvinnor.⁸ På grund av att det inte finns någon heltäckande statistik över hur många utrikes födda som har flyttat tillbaka till sitt ursprungliga hemland eller till tredje land är den här statistiken dock inte helt tillförlitlig. Uppskattningar visar nämligen att det ”finns väsentliga skillnader mellan antalet folkbokförda invandrare och antalet i landet faktiskt boende invandrare”.⁹ Därmed underskattar statistiken den verkliga sysselsättningsfrekvensen och medianinkomsten bland utrikes födda. Även med hänsyn till det råder det dock få tvivel på att integrationen behöver förbättras.

³ Aldén & Hammarstedt, 2015; Stockholms Handelskammare 2014.

⁴ SCB, 2014a, sid. 2. Avser åldrarna 16-64 år. Se även Joyce, 2013.

⁵ SCB, 2013, sid. 15. Avser åldrarna 20-64 år.

⁶ Gullberg Brännström, 2012; Segendorf & Teljosuo, 2011, sid. 48-50; Aldén & Hammarstedt, 2015.

⁷ Nordström Skans & Åslund, 2010.

⁸ Aldén & Hammarstedt, 2015, sid. 79. Se även Le Grand et al., 2013. Siffrorna avser 2012.

⁹ Ekberg, 2009, sid. 33. Se även SCB, 2014b, sid. 13.

Samtidigt som invandring och integration hänger samman är det dock två olika saker, och den här rapporten handlar vare sig om integration i allmänhet, vilka specifika problem som Sverige har när det gäller integrationen eller hur integrationen ska förbättras. Detta är oerhört viktiga frågor men inte ämnet för just denna rapport, vid sidan av en diskussion i slutet av rapporten kring olika integrationsrelaterade utmaningar som Sverige står inför. Den här rapporten handlar istället om hur invandring enligt tillgänglig forskning och utredningar i olika ekonomiska avseenden inverkar på ett land som Sverige. Viktigt att notera är att de resultat som redovisas av hur invandring inverkar på länder ofta bygger på den faktiska situationen, det vill säga givet den grad av integration på exempelvis arbetsmarknaden som råder. Det betyder samtidigt att en bättre fungerande integration skulle leda till att vinsterna av invandringen blev större och kostnaderna mindre än vad forskning visar är fallet nu.

Inklusive den här inledningen består rapporten av elva avsnitt. I det andra avsnittet ges en kort översikt av migrationen till Sverige under de senaste decennierna. Den översikten kommer att visa att bilden av Sverige som ett homogent land är förlegad och att Sverige idag är ett heterogent invandringsland. Det tredje avsnittet kommer att behandla en av de aspekter av invandringen som kanske diskuteras mest, nämligen hur invandringen inverkar på de offentliga finanserna. Ska man förstå hur ett land som Sverige påverkas av invandring behöver man samtidigt skilja mellan hur invandring inverkar på de offentliga finanserna och de bredare, samhällsekonomiska effekterna av invandring. Man behöver också ha ett mer långsiktigt och dynamiskt perspektiv och se invandringen i relation till andra utmaningar som Sverige står inför. I det perspektivet har den demografiska utvecklingen och globaliseringen stor betydelse. Avsnitt fyra och fem kommer därför att behandla invandringen och demografin respektive globaliseringen.

För att ett land ska kunna utvecklas och konkurrera i en allt mer globaliserad värld krävs det en hög grad av kreativitet och innovationsförmåga, ett livaktigt företagande och att kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden fungerar väl. Avsnitt sex, sju och åtta kommer därför att behandla vad forskning visar när det gäller invandringens

betydelse för kreativitet, företagande och kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. Det leder fram till rapportens nionde avsnitt, som behandlar vad forskning visar när det gäller invandringens betydelse för den ekonomiska tillväxten.

En aspekt som är viktig att ha med sig vid bedömningen av vad forskning visar är att den ofta handlar om de genomsnittliga effekterna av invandring. På marginalen kan det dock se annorlunda ut. Ett exempel på det handlar om hur invandring generellt respektive olika typer av invandring inverkar på kompetensförsörjningen. Detta kommer att diskuteras i avsnitt tio.

Det elfte avsnittet sammanfattar resultaten. För att kort föregripa detta visar genomgången några tydliga resultat. En viktig slutsats är att invandring i allt väsentligt bidrar till att stärka Sverige. Invandring bidrar till dem som immigrerar, men den bidrar också till att stärka Sverige. Med andra ord: Invandring ligger i nationens intresse. Skulle invandringen upphöra skulle Sverige få betydande problem. En annan slutsats är att kostnaderna för invandringen tenderar att vara kortsiktiga och konkreta medan vinsterna är långsiktiga, mer diffusa och svårare att kvantifiera. Det riskerar att leda till att kostnader överskattas och att vinster underskattas. En tredje slutsats är att arbetskraftsinvandring bidrar mer och snabbare till värdlandet än flykting- och anhöriginvandring, men att även flykting- och anhöriginvandring ofta bidrar positivt. Avgörande är hur väl integrationen fungerar. En fjärde slutsats är att invandring därför bör ses som en investering snarare än en kostnad. Eller för att citera Legrain, ”Invandring är inget hot, den är en möjlighet. Den är inte en form av välgörenhet, den kan vara till ömsesidig nytta”.¹⁰ Ju bättre fungerande integration, desto bättre blir det för såväl de som invandrar som för inrikes födda och nationen i stort. De problem som Sverige står inför handlar inte om invandringen. De handlar i allt väsentligt om integrationen, inte minst av dem med kort eller ingen utbildning.

Den här rapporten fokuserar huvudsakligen på hur invandring inverkar på Sverige i ekonomiska avseenden. Det ska inte tolkas som om invandring enbart inverkar på Sverige ekonomiskt. Även socialt, kulturellt och politiskt inverkar invandring på olika sätt på Sverige. Det ska inte heller tolkas som att de ekonomiska aspekterna av invandring är det enda som har eller borde ha betydelse för hur öppen Sveriges

¹⁰ Legrain, 2013, sid. 27.

migrationspolitik bör vara. Olika typer av invandring styrs av olika överväganden, och när det gäller flyktinginvandringen styrs den inte minst av internationella konventioner och av den grundläggande mänskliga rättigheten att söka asyl. Idag befinner sig cirka 51,2 miljoner människor på flykt – mer än någonsin sedan andra världskriget – vilket innebär att de 81 301 personer som sökte asyl i Sverige 2014 utgjorde mindre än två promille av världens alla flyktingar.¹¹ I ljuset av det och de tusentals flyktingar som dör när de exempelvis försöker ta sig över medelhavet till Europa i överlastade och bräckliga båtar är frågan om invandringens inverkan på värdlandet bara en aspekt på hur öppen svensk migrationspolitik bör vara. Den centrala poäng som framkommer av den genomgång av forskningen som har gjorts kvarstår dock: det är och behöver inte vara någon motsatsställning mellan solidaritet och nationellt egenintresse. Det är inte bara invandrare som behöver Sverige utan också Sverige som behöver invandring.

¹¹ För information om flyktingsituationen i världen, se UNHCR, 2014.

2. Invandringen till Sverige – en kort översikt

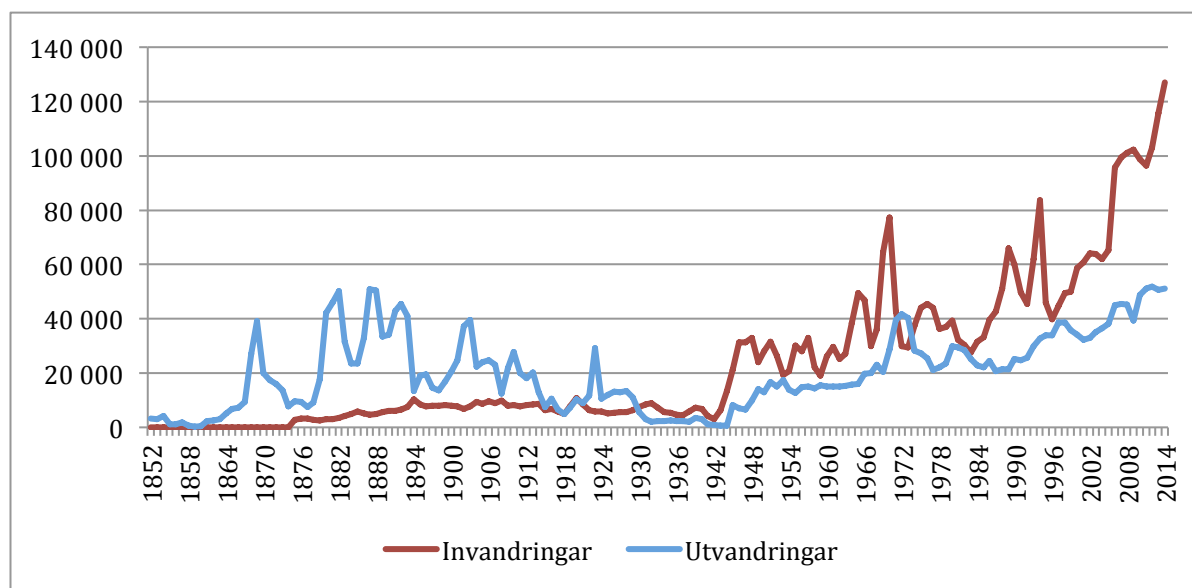
Migration och förflyttningar över gränser har alltid funnits, och genom historien har Sverige varit både ett utvandrings- och ett invandringsland. Fram till 1920-talet dominerade utvandringen, och inte minst emigrationen av cirka 1,2 miljoner svenskar till USA mellan 1850 och 1930 är en viktig del av svensk historia.¹² Denna emigration väckte så stor oro att en särskild utredning tillsattes 1912 med uppgift att minska emigrationen.¹³

Sedan 1930-talet har invandringen överstigit utvandringen nästan varje år. Från 1945 fram till slutet av 1960-talet dominerades invandringen av arbetskraftsinvandring. Det fanns en mycket stor efterfrågan på arbetskraft, inte minst eftersom den svenska industrin hade klarat sig oskadd genom det andra världskriget samtidigt som efterfrågan på industrivaror var stor. Arbetskraft rekryterades därför aktivt från exempelvis Ungern, Italien, Österrike, Belgien, Holland, Tyskland, det forna Jugoslavien och Turkiet.¹⁴

¹² Henricson & Lindblad, 1995

¹³ Wadensjö, 2012, 2014.

¹⁴ Johnson, 2010; Svanberg & Tydén, 2005.

Figur 1. Invandring och utvandring till och från Sverige, 1851–2014.¹⁵

Mot slutet av 1960-talet infördes allt fler restriktioner mot arbetskraftsinvandringen, och den upphörde nästan helt i början av 1970-talet. Istället ökade flyktinginvandringen och allt eftersom anhöriginvandringen. När Sverige blev medlem i EU 1995 innebar det bland annat fri rörlighet inom unionen. Det medförde ökad arbetskraftsinvandring, inte minst sedan EU utvidgades från 15 till 28 länder. Arbetskraftsinvandringen ökade ytterligare när Sverige 2008 liberaliserade reglerna, och sedan dess har medborgare från länder också utanför EU rätt att få uppehålls- och arbetstillstånd om de först hittar ett arbete i Sverige.¹⁶

Av den offentliga debatten är det lätt att få intrycket av att invandringen domineras av flyktinginvandring, men under de senaste tio åren har det inte varit den dominerande formen av invandring. Istället har anhöriginvandringen dominerat, följt av arbetskraftsinvandring från länder inom EU och återinvandring av personer med svenskt medborgarskap. Det framgår av tabell 1, som redovisar grunderna för uppehållstillstånd under perioden 2005-2014 samt för 2014. När det gäller anhöriginvandringen är det värt att notera att det inte bara handlar om anhöriga till människor som tidigare kommit till Sverige av flykting- och asylgrundade skäl. Av de 42 214 personer som 2014 fick uppehållstillstånd av det som i statistiken benämns ”anknytningsskäl” var 13 100 anhöriga till personer som tidigare fått

¹⁵ Källa: SCB, Befolkningsstatistik.

¹⁶ Bevelander et al., 2014; Johnson, 2010; Joyce, 2013; Nilsson, 2004; Svanberg & Tydén, 2005.

uppehållstillstånd på flykting- eller asylgrundande skäl.¹⁷ Det motsvarar en knapp tredjedel av alla som invandrade som anhöriga. I övriga fall handlar det om anhöriga till personer som kommit till Sverige som exempelvis arbetskraftsinvandrare eller gäststuderande, eller som funnit kärleken i Sverige.¹⁸

Tabell 1. Invandring till Sverige 2005–2014.¹⁹

	2005-2014	2014
Anhöriginvandring	333 230	42 214
Arbetskraft från länder inom EU	190 234	7 394
Svenskar som har bott utomlands	183 795	20 866
Asyl- och flyktinginvandring*	181 774	35 642
Arbetskraft från länder utanför EU	143 918	15 872
Summa	1 012 086	121 988

Med invandring följer samtidigt utvandring, och det är viktigt att skilja på bruttoinvandring och nettoinvandring. Många av dem som invandrar till Sverige väljer senare att flytta tillbaka till sitt ursprungliga hemland eller till tredje land – vad som brukar kallas cirkulär migration.²⁰ Av de utrikes födda som invandrade mellan 1997 och 1999 hade 32 procent lämnat Sverige efter tretton år. Framförallt är det vanligt att de som invandrar för att arbeta eller studera i Sverige flyttar vidare efter några år.²¹ Det skulle kunna tolkas som om Sverige inte klarar sig lika bra som vore önskvärt i den globala talangjakten. Om man studerar de senaste tio åren visar det sig också att nettoinvandringen varit drygt hälften så stor som bruttoinvandringen.²²

Som en följd av invandringen har Sverige blivit ett allt mer heterogent land. Mellan 1970 och 2014 ökade andelen utrikes födda från 7 till 16 procent av befolkningen, medan andelen inrikes födda med två utrikes födda föräldrar ökade från 1 till 5 procent och andelen inrikes födda med en utrikes född förälder från 3 till 7 procent. Om utländsk bakgrund syftar på dem som är utrikes födda eller har en eller två

¹⁷ I Migrationsverkets statistik avser den kategorin personer som fått uppehållstillstånd som konventionsflyktingar, skyddsbehövande, särskilt ömmande omständigheter, tidsbegränsat tillstånd.

¹⁸ <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077211b09/1422893141838/Beviljade+uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd+och+registrerade+uppeh%C3%A5llsr%C3%A4tter+2014.xls>

¹⁹ Källa: SCB, Migrationsverket. *Omfattar ”Flyktinginvandring eller motsvarande” i Migrationsverkets statistik

²⁰ SOU 2010:40.

²¹ SCB, 2014b; Bevelander et al., 2014.

²² SCB, Befolkningsstatistik.

föräldrar som är det ökade andelen därmed från 11 till 28 procent mellan 1970 och 2014.²³

Idag bor det personer från över 200 länder i Sverige, men 49 procent av alla utrikes födda kommer från endast tio länder. I topp ligger Finland, följt av Irak och Polen. Av tabell 2 framgår vilka de tio vanligaste födelseländerna för alla utrikes födda i Sverige var 2014.

Tabell 2. De vanligaste födelseländerna för utrikes födda i Sverige 2014.²⁴

Finland	158 488
Irak	130 178
Polen	81 697
Iran	68 436
Jugoslavien	67 892
Syrien	67 671
Somalia	57 906
Bosnien-Hercegovina	57 289
Tyskland	49 359
Turkiet	46 146

En väsentlig aspekt av invandringen handlar om vilket humankapital de som invandrar bär med sig i form av bland annat utbildning. Det har betydelse inte minst för diskussionen om hur invandringen inverkar på ett mottagarland som Sverige. På en generell nivå gäller att ju högre sysselsättning bland dem som invandrar, desto mindre blir kostnaderna och desto större blir intäkterna som är förknippade med invandring. Arbetskraftsinvandring och invandring av studieskäl bidrar i den meningen mer och snabbare till mottagarlandet än flyktinginvandring, och sysselsättningsnivån är i regel högre bland dem som är mer välutbildade än bland dem som är sämre utbildade. Det gäller såväl inrikes som utrikes födda.²⁵

Om man ser på människor i den mest yrkesverksamma ålder (25-64 år) är andelen med eftergymnasial utbildning i princip lika hög bland utrikes som bland inrikes

²³ Framtidskommissionen, 2013, SCB, Befolkningsstatistik.

²⁴ Källa: SCB, Befolkningsstatistik.

²⁵ Le Grand et al., 2013; SCB, 2013; Framtidskommissionen, 2013.

födda. Däremot saknar en större andel utrikes födda gymnasieutbildning. Bland dem som invandrade till Sverige under 2000-talet är dock andelen högutbildade högre än bland såväl samtliga utrikes födda som bland inrikes födda (tabell 3).

Forskarutbildning är också vanligare bland utrikes födda (1,9 procent) än bland inrikes födda är det (1,1 procent).²⁶ Att forskarutbildning är vanligare bland utrikes än bland inrikes födda beror framförallt på arbetskraftsinvandring. Bland dem som kom som arbetskraftsinvandrare 2009 hade 6,4 procent forskarutbildning.²⁷

Tabell 3. Utbildningsnivå bland utrikes och inrikes födda 2013 (25–64 år).²⁸

	Inrikes födda	Utrikes födda*	Utrikes födda som invandrat på 2000-talet*
Förgymnasial utbildning	11	20	19
Gymnasial utbildning	48	35	24
Eftergymnasial utbildning	41	39	44

Givetvis finns det skillnader mellan utrikes födda beroende på ursprungsland.

Framförallt är utbildningsnivån lägre bland utrikes födda från länder som Somalia, Thailand, Syrien och Turkiet, medan den är hög bland utrikes födda från länder som Tyskland, Kina och Iran. Med tanke på att en stor andel av dem som nu invandrar till Sverige kommer som flyktingar från Syrien kan det noteras att 38 procent saknar gymnasieutbildning, 20 procent har gymnasial och 31 procent eftergymnasial utbildning. En större andel av dessa flyktingar har med andra ord endast förgymnasial utbildning, men närmare en tredjedel har samtidigt någon form av eftergymnasial utbildning.²⁹

²⁶ SCB, 2014c.

²⁷ Bevelander et al., 2014, sid. 47. Utbildningsnivån avser 2012.

²⁸ Kommentar: *Att summan understiger 100 procent beror på att uppgift om utbildning saknas för en del utrikes födda. Enligt SCB ska det tolkas som om den verkliga andelen högutbildade bland utrikes födda är högre än vad som anges i tabellen (SCB, 2014c, sid. 12).

²⁹ SCB, 2014c, sid. 24.

3. Invandringen och de offentliga finanserna

I den offentliga diskussionen om invandringen fokuseras det ofta på kostnaderna som är förknippade med invandring, och det är också ett område där det finns många myter och missuppfattningar. En vanlig missuppfattning är att de beräkningar som görs fångar hela bilden, vilket inte är fallet. Som Ekberg har konstaterat är det ”viktigt att understryka att beräkningarna endast rör omfördelning via offentlig sektor”, och att andra ekonomiska effekter som exempelvis på tillväxten inte fångas in.³⁰ Jag återkommer till det. Det kan dock noteras att det är ovanligt att försöka beräkna intäkter och kostnader för en enskild grupp, och att det finns många grupper i samhället som skulle framstå som ”kostsamma” om man enbart beräknade omfördelning via den offentliga sektorn. Det gäller inte minst barn och äldre, vilket följer av hur omfördelningen över livscykeln ser ut.

I grunden finns det två modeller för att undersöka hur invandringen påverkar de offentliga finanserna. I statistiska tvärsnittsundersökningar beräknar man förenklat hur mycket som invandrare under ett enstaka eller några enstaka år bidrar med genom inbetalningar av direkta och indirekta skatter samt socialförsäkringsavgifter i förhållande till hur mycket invandrare kostar i form av offentliga transfereringar och konsumtionsutgifter. Offentliga transfereringar kan handla om exempelvis bostadsbidrag, barnbidrag och försörjningsstöd, medan offentliga konsumtionsutgifter kan handla om exempelvis utgifter för försvar, infrastruktur, kultur och förvaltning.³¹ Sedan finns det också dynamiska modeller som försöker följa invandrare över ett livsförlopp och som under olika antaganden om exempelvis sysselsättning försöker göra nuvärdesberäkningar.³² I grunden handlar det dock om ”rena bokföringsövningar”, för att citera Ruist.³³

Samtliga dessa beräkningar bygger på en mängd antaganden och avvägningar, och resultaten bör därför ses som fingervisningar snarare än som någon absolut sanning.

³⁰ Ekberg, 2009, sid. 7.

³¹ Se exempelvis Dustmann & Frattini, 2014; Ekberg, 2009, OECD, 2013; Ruist, 2013a, 2014a, 2015a.

³² Storesletten, 2003.

³³ Ruist, 2015b.

Ett exempel handlar om vilka som ska räknas som invandrare. Ekberg inkluderar exempelvis både utrikes födda och barn födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar, men däremot inte barn födda i Sverige med en utrikes född förälder.³⁴ Här kan det diskuteras både om det är rimligt att inkludera barnen och om det i så fall är rimligt att exkludera barn med en utrikes född förälder. I studier som försöker förutsäga den framtida invandringen är ett stort problem att invandring är notoriskt svår att förutsäga, vilket visas av studier av tidigare prognoser.³⁵ En annan svår avvägning handlar om hur känsliga de offentliga utgifterna är för förändringar av befolkningens mängden och hur stor del av dem som ska tillskrivas invandrare. Ett bra exempel handlar om utgifterna för försvar och infrastruktur. Alldeles oavsett invandring hade Sverige haft ett försvar och en infrastruktur, och det är inte sannolikt att utgifterna för försvar och infrastruktur ökar proportionellt med invandringen. Snarare ger invandring här upphov till skalfördelar, det vill säga ett mer effektivt användande av gemensamma resurser.³⁶ När det gäller andra utgiftsområden som exempelvis den offentliga administrationen (till exempel regering och domstolar) eller polisväsendet är det mer sannolikt att en större befolkning innebär ökade kostnader, men det är svårt att bedöma hur mycket och hur stor del av dessa kostnader som kan eller bör hänföras till invandrare. Sedan finns det offentliga utgifter som är direkt kopplade till invandring, till exempel SFI.

Ett exempel på svårigheterna att mäta de statsfinansiella effekterna av invandring utgörs av OECD:s *International Migration Outlook 2013*. Beroende av vilka antaganden som gjordes och vilka offentliga utgifter som fördelades proportionellt på invandrare varierade resultaten för svensk del, som procent av BNP, från plus 0.62 till minus 0.57.³⁷ Nu har den rapporten fått kritik, men oavsett det så illustrerar den de svårigheter som följer av att en mängd olika avvägningar och antaganden måste göras när invandringens effekter på de offentliga finanserna ska beräknas.

Går man till de akademiska studier som har gjorts är ett återkommande resultat att de statsfinansiella effekterna av invandring i regel ligger inom spannet plus/minus en procent av BNP.³⁸ Enligt Ekberg bidrog invandringen positivt till statsfinanserna

³⁴ Ekberg, 2009. Detsamma gäller Storesletten, 2003.

³⁵ Wadensjö, 2012.

³⁶ Ruist, 2015b.

³⁷ OECD, 2013, sid. 159.

³⁸ Dustmann & Frattini, 2014; Ekberg, 2009; Rowthorn, 2008; Storesletten, 2003.

fram till runt 1980, för att ligga runt noll under 1980-talet och sedan vända till minus 1,5–2,0 procent av BNP sedan 1990-talet.³⁹ I ett försök att bedöma de statsfinansiella effekterna av invandring fram till 2050 kommer han fram till att de, i de flesta fall, kan beräknas ligga mellan plus/minus en procent av BNP, beroende i första hand på hur hög sysselsättningen bland invandrade kommer att vara.⁴⁰ I en annan analys undersöker Ruist de statsfinansiella effekterna med fokus enbart på *flyktinginvandring*, det vill säga de som kommer som flyktingar eller anhöriga till flyktingar. För år 2007 kom han fram till att kostnaden uppgick till cirka en procent av BNP. När han räknar upp resultatet för att ta hänsyn till de senaste årens ökade flyktinginvandring kommer han fram till en maximal kostnad på 1,35 procent av BNP.⁴¹ I andra analyser har han visat att den statsfinansiella effekten av invandringen från EU under perioden 2007-2010 har varit positiv, och att invandrare från de ”gamla” EU-länderna bidragit med cirka 64 000 kronor per person medan invandrare från de tio länder som gick med i EU 2004 respektive 2007 bidragit med cirka 35 000 respektive cirka 31 000 kronor.⁴²

Av dessa och andra studier kan tre slutsatser dras. Den första är att invandringens inverkan på de offentliga finanserna varierar mellan grupper av invandrare. Lite förenklat innebär personer som kommer av arbetsmarknads- och studieskäl en större vinst medan de som kommer som flyktingar innebär en större kostnad. På samma sätt innebär yngre personer i regel en större vinst än äldre personer. Den andra är att effekterna i termer av procent av BNP är relativt små, i regel i spannet plus/minus en procent. Det kan jämföras med det svenska biståndet som ligger på cirka en procent av BNP. Efter en genomgång av befintlig forskning konstaterar Rowthorn också att det inte finns några starka fiskala argument för eller emot storskalig invandring.⁴³ Den tredje slutsatsen är att sysselsättningen bland invandrade är helt avgörande.

Viktigt att ha med sig när dessa resultat bedöms är samtidigt två förbehåll. Det första är att beräkningarna avser invandringens inverkan på de offentliga finanserna, vilket inte är liktydigt med de samhällsekonomiska effekterna. Exempelvis ingår inte effekterna på utrikeshandeln eller den ekonomiska tillväxten. Därmed tenderar

³⁹ Ekberg, 2009.

⁴⁰ Ekberg, 2011, sid. 15.

⁴¹ Ruist, 2015a.

⁴² Ruist, 2013a, 2014a.

⁴³ Rowthorn, 2008.

kostnaderna att överskattas samtidigt som vinsterna underskattas. Det andra är att kostnader relativt sett är enklare att beräkna än intäkter eller samhällliga vinster i en bredare bemärkelse, även om avvägningar måste göras för hur stor andel av de offentliga utgifterna som ska hänföras till invandrade. Exempelvis är det relativt lätt att beräkna hur mycket som går till invandrade i form av offentliga transfereringar, men det är betydligt svårare att beräkna vinsterna av exempelvis de företag som startas och drivs av invandrare. Det talar för att beräkningarna överskattar kostnaderna och underskattar vinsterna som är förknippade med invandring. Det ska inte ses som en kritik mot studierna i sig, utan illustrerar bara att alla beräkningar av det här slaget är svåra att göra och att kostnader tenderar att vara direkta och mätbara medan vinster är mer indirekta och svårare att mäta. En parallell skulle kunna dras till satsningar på utbildning och forskning eller infrastrukturinvesteringar. I dessa fall är det relativt enkelt att beräkna de direkta kostnaderna men betydligt svårare att mäta vinsterna och de samlade samhällsekonomiska effekterna. Samtidigt kan nog de flesta vara överens om att Sverige skulle vara ett fattigare land som stod sig sämre i den globala konkurrensen utan investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning.

Frågan om invandring måste också ses i relation till olika samhällsutmaningar som Sverige, alldeles oavsett invandring, står inför. En av dessa handlar om den demografiska utvecklingen.

4. Invandringen och den demografiska utvecklingen

En av de stora samhällsutmaningar som Sverige står inför under de närmaste decennierna handlar om den demografiska utvecklingen.⁴⁴ I grunden handlar denna utmaning om att allt fler lever allt längre samtidigt som andelen i arbetsför ålder sjunker. Bara mellan 1970 och 2014 steg den återstående medellivslängden vid födseln från 71,9 år till 80,4 år för män och från 76,8 till 84 år för kvinnor. Samtidigt steg den återstående medellivslängden vid 65 år – det som traditionellt räknas som pensionsåldern – under samma period från 14 till 18,9 år för män och från 16,4 till 21,5 år för kvinnor.

Under de närmaste decennierna kommer den här utvecklingen att fortsätta. Det finns till och med prognoser som spår att runt hälften av dem som föds idag kan bli över 100 år,⁴⁵ även om SCB är försiktigare och beräknar att runt hälften av dem som föds idag kan bli över 90 år. Fram till 2060 spår SCB att den återstående medellivslängden vid födseln kommer att öka till 86,7 år för män och till 88,8 år för kvinnor. Samtidigt beräknas den återstående medellivslängden vid 65 år öka till 23,3 år för män och till 25,1 år för kvinnor.⁴⁶

Som en följd av den demografiska utvecklingen ökar andelen av befolkningen som är 65 år och äldre. Enligt SCB beräknas andelen av befolkningen som är äldre än 65 år öka från 18,4 till 25,4 procent mellan 2010 och 2060. Samtidigt sjunker andelen av befolkningen som är i det som brukar anses vara de mest yrkesverksamma åldrarna, 20-64 år. Mellan 2010 och 2060 beräknas andelen sjunka från 58,4 till 52,1 procent.⁴⁷ Mellan 2015 och 2030 beräknas antalet personer över 80 år öka med över 300 000, lika mycket som mellan 1970 och 2015.⁴⁸

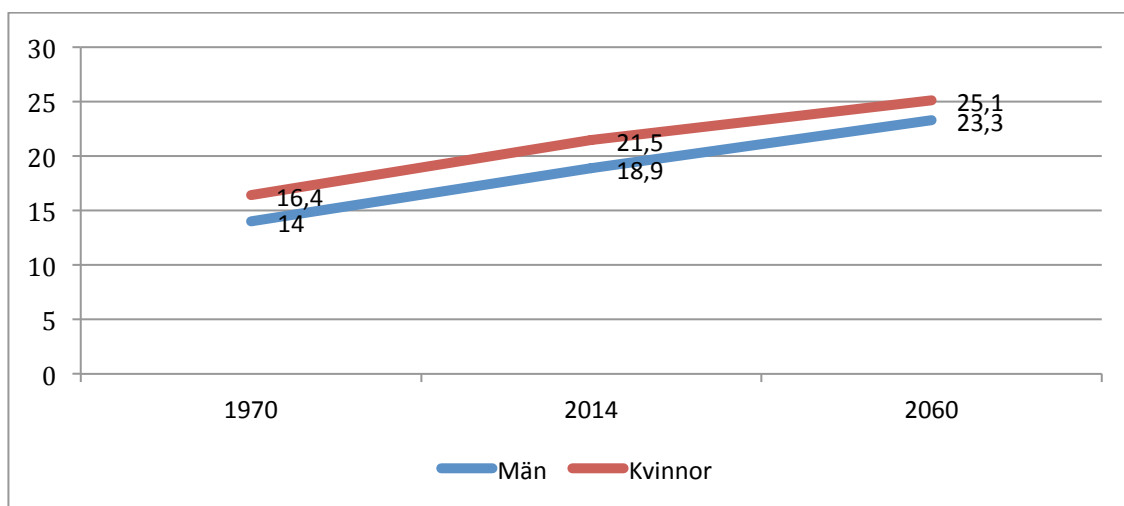
⁴⁴ Framtidskommissionen, 2013; Blix, 2013.

⁴⁵ Christensen et al., 2009.

⁴⁶ SCB, 2014.

⁴⁷ SCB, 2014d, sid. 82. Se också Framtidskommissionen, 2013; Blix, 2013.

⁴⁸ Arbetsförmedlingen, 2015a.

Figur 2. Återstående medellivslängd vid 65 års ålder, 1970–2060.⁴⁹

Ett viktigt begrepp i det här sammanhanget är det som brukar kallas den demografiska försörjningskvoten. Den kan beräknas på lite olika sätt men vanligast är att beräkna summan av antalet individer som är 0–19 och 65 år och äldre dividerat med antalet personer som är 20–64 år multiplicerat med 100. Förenklat betyder en demografisk försörjningskvot på 100 att varje person mellan 20 och 64 ska försörja sig själv och ytterligare en person. Ju högre den demografiska försörjningskvoten är, desto större är utmaningen för välfärdsfinansieringen.

Att den demografiska försörjningskvoten var 71 år 2011 och beräknas öka till 92 fram till 2060 illustrerar därmed en allt större demografisk utmaning över tid.⁵⁰ Konsekvensen är en växande obalans, där allt färre kommer att behöva försörja allt fler. Det är därför som den demografiska utvecklingen har kallats för ”välfärdspolitikens klimatfråga”.⁵¹ Det förstärks av att den demografiska utvecklingen i sig beräknas minska den ekonomiska tillväxten med 0,4 procent per år fram till 2030.⁵²

I det här sammanhanget representerar invandringen en möjlighet för Sverige att möta den demografiska utvecklingen. Det viktigaste skälet är att de som invandrar i regel är yngre än befolkningen i dess helhet. Under hela efterkrigstiden har genomsnittsåldern för de som invandrar till Sverige varit under 30 år, och 2012 var

⁴⁹ Källa: SCB, Befolkningsstatistik.

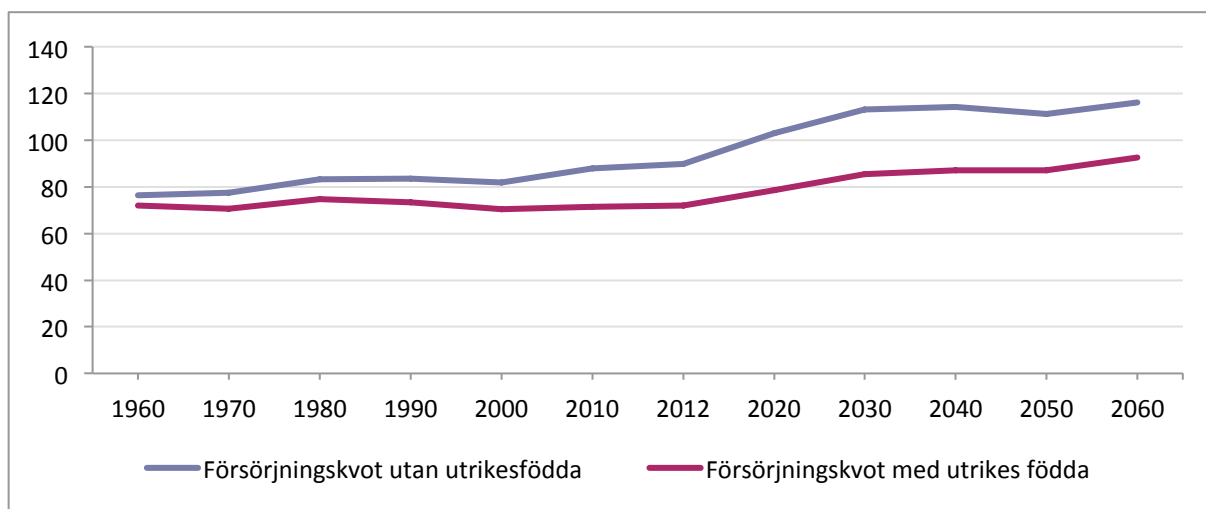
⁵⁰ Framtidskommissionen, 2013, sid. 114-116. SCB, Befolkningsstatistik.

⁵¹ Borg, 2009.

⁵² McKinsey, 2012, sid. 9.

60 procent av dem som invandrade till Sverige under 30 år.⁵³ Invandringen bidrar därmed till att föryngra befolkningen.⁵⁴ Det visar sig bland annat om man jämför andelen av befolkningen över 65 år med respektive utan invandring: sedan 1960-talet har andelen varit lägre än vad den hade varit utan invandring.⁵⁵ Det visar sig också om man jämför den demografiska försörjningskvoten för hela den svenska befolkningen – inklusive utrikes födda – och enbart för dem födda i Sverige. Ända sedan 1960 och fram till 2060 är den försörjningskvoten lägre om man räknar in utrikes födda, och gapet förväntas öka över tid (se figur 3).

Figur 3. Försörjningskvot inrikes födda och hela befolkningen, 1960-2060.⁵⁶

Som en följd av den demografiska utvecklingen beräknas utrikes födda stå för hela ökningen av antalet personer i arbetskraften under de närmaste decennierna, och utan invandring skulle antalet förvärvsarbetande minska.⁵⁷ Det skulle leda till ännu större utmaningar att klara välfärdens finansiering men också den för produktiviteten och den ekonomiska tillväxten helt centrala kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden.

Invandringen representerar också en möjlighet att möta de växande demografiska obalanserna mellan olika delar av landet. Dessa demografiska obalanser avspeglar sig bland annat i stora skillnader vad gäller försörjningskvoten i olika delar av landet. Medan den nationellt låg på 71 år 2011 var den 56 i storstäderna, 69 i större städer,

⁵³ Nilsson, 2004 sid. 53-54; SCB, 2013, sid. 24, SCB, 2014d, sid. 78.

⁵⁴ Legrain, 2013; Regeringen, 2015, sid. 68; Bengtsson & Scott, 2010.

⁵⁵ Bengtsson & Scott, 2010, sid. 17.

⁵⁶ Källa: Framtidskommissionen, 2013, sid. 117.

⁵⁷ SCB, 2012, 2014e; Arbetsförmedlingen, 2015a.

74 i förortskommuner, 80 i mindre kommuner och 85 i glesbygdskommuner.⁵⁸ 2010 hade bara en procent av Sveriges kommuner en försörjningskvot över 100, men fram till 2050 beräknas andelen öka till 41 procent.⁵⁹

Utan invandring skulle situationen vara ännu mörkare. Talande i det sammanhanget är att befolkningsutvecklingen under 2013 var negativ i 84 av Sveriges 290 kommuner, men om man räknar bort invandringen hade befolkningen minskat i hela 220 kommuner.⁶⁰ För alla regioner bortom storstadsregionerna utgör invandringen därmed en central förutsättning för att ha en chans att möta den demografiska utvecklingen.

Detta betyder inte att invandring i sig själv är lösningen med stort L på Sveriges demografiska utmaningar, åtminstone inte nationellt.⁶¹ För att invandring skulle kunna lösa Sveriges demografiska utmaning skulle det krävas mycket större invandring och en högre sysselsättningsnivå bland invandrade. Med andra ord: Invandring kan bromsa men inte stoppa åldrandet av befolkningen, eller för att citera Bengtsson och Scott: ”population ageing can be offset by immigration, but only to a limited extent”.⁶² Invandring skulle sålunda kunna beskrivas som en viktig men inte tillräcklig förutsättning för att möta de demografiska utmaningarna. Avgörande i det sammanhanget är dessutom hur väl integrerade på arbetsmarknaden som de nuvarande och de framtida utrikes födda kommer att vara. Om man utgår från ett positivt scenario där sysselsättningsnivån bland framtida invandrade ligger i nivå med den inhemska födda befolkningen beräknas tillskottet av invandringen bli mellan 0.33 och 1.34 av BNP mellan 2025 och 2050. Utgår man från ett pessimistiskt scenario där den framtida sysselsättningsnivån bland framtida invandrade ligger 20 procent under nivån för inrikes födda beräknas kostnaderna för framtidens invandring ligga mellan 0.53 och 1.56 av BNP mellan 2025 och 2050.⁶³

Ett problem med dessa beräkningar är att de – i likhet med de beräkningar som diskuterades ovan – bara fångar invandringens effekter på de offentliga finanserna. De fångar därmed inte hela bilden. Den slutsats som kan dras är därför att invandring

⁵⁸ Framtidskommissionen, 2013, sid. 121-122.

⁵⁹ Anderstig, 2012.

⁶⁰ Wassén & Bergström, 2014.

⁶¹ Ekberg, 2009, 2011; Legrain, 2013.

⁶² Bengtsson & Scott, 2010, sid. 17.

⁶³ Ekberg, 2011.

underlättar men inte löser de demografiska utmaningar som Sverige står inför och det arbetsmarknadsbehov som uppstår som en följd av demografins förändringar. Det gäller nationellt, men det gäller också – och i ännu högre grad – lokalt och regionalt. Det som skapar tillväxtkraft är människor, och en växande och yngre befolkning skapar därmed nya möjligheter både för Sverige som land och för alla de kommuner och regioner som utan invandring skulle ha en krympande och ännu snabbare åldrande befolkning. Invandring ligger därmed i hela nationens intresse. Den öppnar också upp för nya möjligheter i en allt mer globaliserad värld.

5. Invandringen och globaliseringen

En av de mest genomgripande samhällsförändringarna under de senaste decennierna är den tilltagande globaliseringen. På olika sätt påverkar den alla delar av samhället, från politik till ekonomi, företagande, utbildning, religion, verklighetsuppfattningar, värderingar, kultur och vardagsliv.⁶⁴ Aldrig har Sverige varit lika invävt i och påverkat av olika globala flöden. I de flesta fall är nationalstaterna fortfarande de viktigaste internationella aktörerna, men deras suveränitet i förhållande till andra länder och globala flöden har minskat.

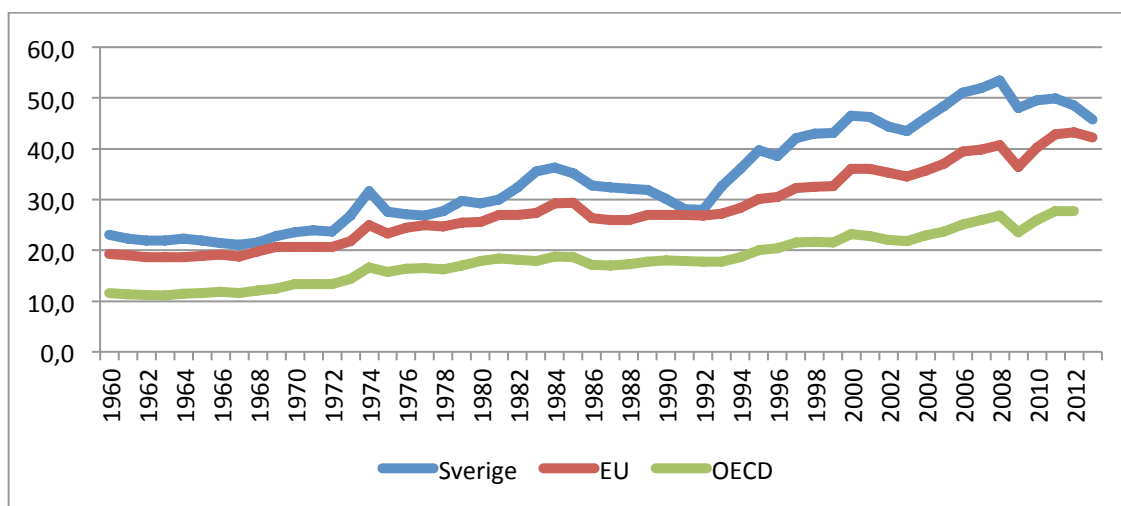
Särskilt tydligt är detta för ett land som Sverige, som enligt KOF:s globaliseringsindex räknas som världens sjätte mest globaliserade land.⁶⁵ Med globalisering avses en process där gränser successivt betyder allt mindre och där olika länder integreras allt mer med varandra. Indexet omfattar såväl ekonomisk som politisk och social globalisering, och inkluderar mått som omfattningen av gränsöverskridande handel och investeringar, internationell turism, antal ambassader, deltagande i internationella organisationer samt gränsöverskridande migration.

Globaliseringens betydelse för Sverige framgår också om man studerar exportens och importens betydelse som andel av BNP. Mellan 1960 och 2013 nästan fördubblades exportens andel av BNP, från 23 till knappt 46 procent. Som högst var den innan finanskrisen slog till. Under hela tidsperioden har exporten också utgjort en större andel av BNP i Sverige än i exempelvis EU och OECD-länderna (se figur 4). Samtidigt har importens andel av BNP också ökat över tid, och utgjorde 2014 cirka 40 procent. Det är därför ingen överdrift att påstå att globaliseringen har varit och är avgörande för det svenska välståndet.⁶⁶

⁶⁴ Braunerhjelm et al., 2009.

⁶⁵ http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2015/03/04/rankings_2015.pdf

⁶⁶ Braunerhjelm et al., 2009.

Figur 4. Exporten som andel av BNP, 1960–2013.⁶⁷

I det här sammanhanget är det viktigt att se att internationell migration är en integrerad del av globaliseringen.⁶⁸ Globalisering innebär inte bara ökad rörlighet av varor, tjänster, kapital och idéer över gränser, utan också ökad rörlighet av människor. Det visar sig tydligt i form av ökad internationell turism, där värdet av den internationella turismen ökade från cirka 780 till cirka 1190 miljarder dollar mellan 2005 och 2013.⁶⁹ Och det visar sig i form av ökad internationell migration.

Mellan 1960 och 2013 ökade antalet internationella migranter från cirka 70 till cirka 231 miljoner människor. Av dem utgör cirka 16,7 miljoner flyktingar.⁷⁰ Visserligen utgör det totala antalet internationella migranter bara cirka 3 procent av världsbefolkningen, men aldrig förr har så många människor levt i ett annat land än i det land som de föddes.⁷¹ I många länder runt om i världen, och framförallt i de som är mer utvecklade och har ett högre välstånd, har andelen födda utomlands också ökat under de senaste decennierna. Det illustreras av Figur 5, som visar hur andelen utrikes födda av befolkningen i ett urval regioner och Sverige har utvecklats sedan 1990.

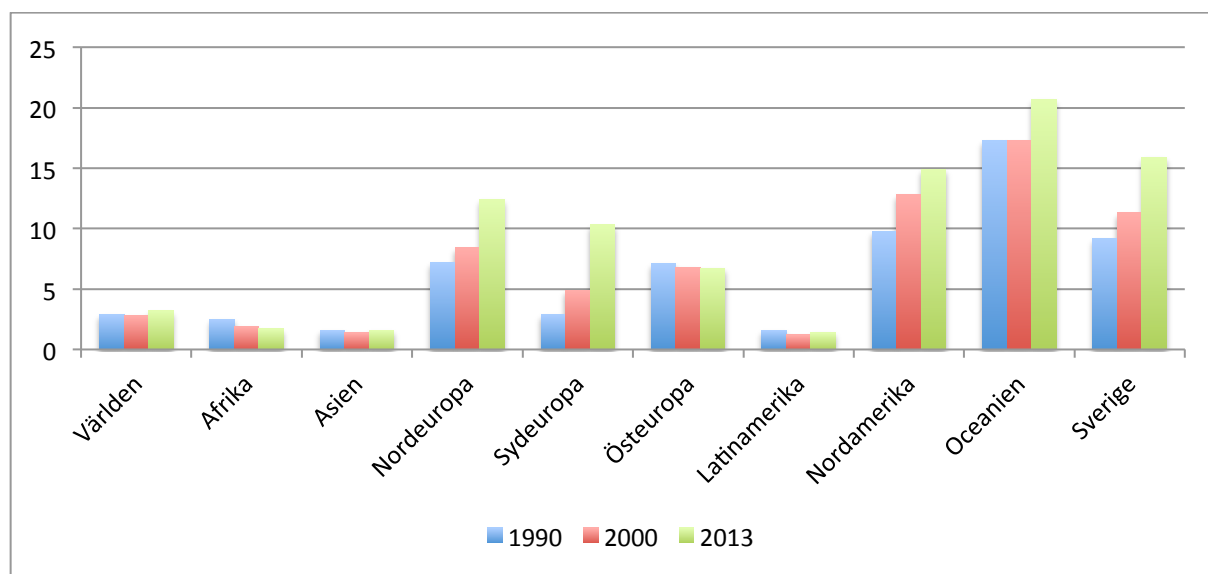
⁶⁷ Källa: Ekonomifakta.

⁶⁸ Castles et al., 2014; Goldin et al., 2011; Legrain, 2013; Crawford & Norek, 2015. Därtill kommer cirka 34 miljoner interna flyktingar, det vill säga personer på flykt som fortfarande befinner sig inom det egna landets gränser. Se UNHCR, 2014.

⁶⁹ World Bank Indicators (WDI).

⁷⁰ <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatestotal.shtml>

⁷¹ Castles et al., 2014, sid. 7-13.

Figur 5. Andel utrikes födda i olika regioner, 1990–2013.⁷²

Som nämnts tidigare utgör flyktingar bara en mindre andel av det totala antalet internationella migranter. Människor rör sig över gränser av olika skäl, och även om debatten ofta tenderar att fokusera på flyktingar är det minst lika viktigt att människor migrerar för att söka sig en bättre framtid genom att jobba eller studera, eller för att de hittat kärleken, i ett annat land.⁷³ I det sammanhanget är en central aspekt av migrationen och globaliseringen att det är viktigt för ett land att upplevas som attraktivt för internationella migranter. Migrationen är inte bara en del av globaliseringen – i en allt mer globaliserad värld där de flesta utvecklade länder står inför liknande eller ännu större demografiska utmaningar än Sverige talar mycket för att den internationella konkurrensen om migranter kommer att öka i framtiden.⁷⁴ Ju mer attraktivt ett land är, desto bättre förutsättningar har det liksom företag och organisationer verksamma i landet att rekrytera arbetskraft internationellt. Samtidigt kan behovet av att rekrytera internationellt förväntas öka i takt med fortsatt globalisering, hårdare internationell konkurrens, och en allt mer åldrande befolkning. I det sammanhanget är det också väsentligt att internationella migranter – oavsett om det handlar om flyktingar, arbetskraft eller studenter – i regel utgörs av resursstarka och initiativrika personer. Internationell migration fungerar i den mening som en

⁷² Källa: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatestotal.shtml>

⁷³ Castles et al., 2014; Goldin et al., 2011; Legrain, 2013.

⁷⁴ Framtidskommissionen, 2013; Legrain, 2013.

selektionsprocess där de som har starkast initiativförmåga och driftkrafter är de som slutligen migrerar.⁷⁵

I en allt mer globaliserad värld utgör internationella migranter med andra ord en viktig resurs, vilket inte minst länder som Australien och Kanada har visat. Där har det länge varit en policy att vara öppet för och välkomna internationella migranter som bedöms ha goda förutsättningar att få ett jobb och försörja sig.⁷⁶ Forskning visar också att internationell migration bidrar till ökad *brain circulation*, det vill säga dubbelriktad kunskapsöverföring, som gynnar både det land som människor flyttar till och de länder som de ursprungligen kommer från.⁷⁷ I takt med att digitala medier har gjort det enklare att behålla kontakten med hemlandet har utrymmet för *brain circulation*, snarare än *brain drain* som förr ofta sågs som ett problem, blivit än större.

Inom forskningen är det mot den här bakgrunden vanligt att tala om internationell migration som en *win-win-win* situation, där såväl migranterna själva som de länder som migranterna emigrerar från respektive migrerar till vinner på migrationen.⁷⁸ Liksom frihandel och fri rörlighet av varor, tjänster och kapital leder till ökad ekonomisk effektivitet och högre ekonomiskt välbefinnande beräknas internationell migration göra det. Exempelvis visar beräkningar från Världsbanken att en ökad internationell migration med endast 3 procent fram till 2025 skulle leda till ökade globala inkomster på över 350 miljarder dollar.⁷⁹ Det finns också flera andra studier som visar att en ökad internationell migration – genom bland annat ökad global effektivitet och produktivitet, men också remitteringar till ursprungslandet – skulle leda till globala ekonomiska vinster på hundratals miljarder dollar.⁸⁰ Under 2014 beräknades de globala remitteringarna uppgå till 436 miljarder amerikanska dollar, ungefär fyra gånger så mycket som det samlade utvecklingsbiståndet.⁸¹

En intressant studie i det här sammanhanget har gjorts av di Giovanni, Levchenko och Ortega. Den omfattar 60 länder, inklusive samtliga OECD-länder, och tar hänsyn

⁷⁵ Goldin et al., 2011; Legrain, 2013.

⁷⁶ Se exempelvis Hojem & Ådahl, 2011.

⁷⁷ Braunerhjelm et al., 2009; Goldin et al., 2011.

⁷⁸ SOU 2010:40; Goldin et al., 2011; Norberg & Segerfeldt, 2012; Segerfeldt, 2014; di Giovanni et al., 2012.

⁷⁹ World Bank, 2006, sid. 31. Se även National Intelligence Council, 2012, sid. 26. Beräkningen gjordes 2006 och motsvarade då 0,6 procent av global BNP.

⁸⁰ Moses & Letnes, 2004; di Giovanni et al., 2012; Norberg & Segerfeldt, 2012; Legrain, 2013; Clemens, 2011.

⁸¹ World Bank, 2015.

till såväl migranterna och deras utbildningsnivåer som remitteringar till det ursprungliga hemlandet. I ett kontrafaktiskt scenario beräknar de hur både mottagarländer och sändarländer, på både kort och lång sikt, skulle påverkas om alla migranter återvände till sina ursprungsländer.⁸² Genom detta beräknar den också hur den internationella migrationen påverkar välfärden i sändar- och mottagarländerna liksom för migranterna själva.⁸³ Resultaten visar att nästan alla länder skulle förlora på både kort och lång sikt om migrationen upphörde, och att de långsiktiga negativa effekterna är större än de kortsiktiga. Vad gäller mottagarländerna skulle den genomsnittliga negativa välfärdseffekten på kort sikt vara -0,45 och på lång sikt -2,37 procent, men det är stor spridning. För länder med stor arbetskraftsinvandring som Kanada skulle effekten på kort sikt vara +0,2 men på lång sikt -7,15 procent. För svensk del visar resultaten att effekten på kort sikt skulle vara +0,17 men på lång sikt -3,43 procent.⁸⁴ Likartade resultat framkommer i en studie av Battisti med flera som handlar om hur migrationen påverkar välfärden för inrikes födda och migranterna själva.⁸⁵ Studien omfattar 20 OECD-länder för år 2011 och analyserar hur migrationen påverkar välfärden i förhållande till ett scenario där (1) det inte finns några utrikes födda i arbetskraften och (2) där andelen utrikes födda är densamma som år 2000. I det första scenariot ökar migrationen välfärden i alla länder utom ett och i genomsnitt med 1,08 procent för samtliga 20 länder. I det andra scenariot ökar migrationen välfärden i 16 av 20 länder med i genomsnitt 0,21 procent för samtliga. För svensk del ökar migrationen välfärden med 0,63 i det första och 0,05 procent i det andra scenariot.⁸⁶

Även om man inte bör fästa för stor vikt vid de exakta siffrorna illustrerar studierna vikten av att skilja mellan kortsiktiga och långsiktiga effekter av invandring.

Kortsiktigt kan kostnader uppstå, men de vägs upp av positiva effekter i ett lite

⁸² Kort och lång sikt definieras inte i år utan utifrån olika modellantaganden om hur ekonomin påverkas under de kontrafaktiska scenarierna: "the short-run equilibrium corresponds to a case in which the other factors of production – n^8 here – have not had a chance to adjust to the new endowment of labor, whereas the long-run equilibrium is the one that obtains after the adjustments of other factors" (di Giovanni et al., 2012, sid. 11).

⁸³ Måttet på välfärd förklaras på följande sätt: "Our main measure of welfare is the average utility of native stayers, taking into account the distribution of skill levels among them"... "Individual welfare corresponds to the indirect utility function"... "Indirect utility is simply an individual's income divided by the consumption price level" (di Giovanni et al., 2012, sid. 16-17).

⁸⁴ di Giovanni et al., 2012. Välfärd definieras här som inkomsten hos den infödda befolkningen.

⁸⁵ Battisti et al., 2014. Välfärd definieras som "the sum of average earned after-tax income, multiplied by the probability of being employed, the sum of the unemployment benefit and the non-monetary effect on utility of losing one's job, multiplied by the probability of being unemployed, income accruing to the average capital stock owned by members of the group, as well as lump-sum transfer" (sid 15).

⁸⁶ Battisti et al., 2014a, 2014b.

längre tidsperspektiv. Här kan en parallell dras till den mänskliga livscykeln, där barn och äldre är i stort behov av stöd medan människor under den yrkesverksamma åldern genom arbete och företagande bidrar till den ekonomiska välfärden.

En viktig förklaring till varför internationell migration leder till välfärdsvinster på global nivå och för migranterna är att produktiviteten hos individer ökar när de flyttar från lågproduktiva till högproduktiva länder. När det gäller välfärdsvinster för mottagarlandet är en viktig förklaring att de som invandrar kompletterar den inhemska arbetskraften.⁸⁷ Det kan handla om att migranterna är högutbildade eller på annat sätt har kompetens som saknas i mottagarlandet, men det kan också handla om att de utför arbetsuppgifter som den inhemska arbetskraften inte vill utföra, åtminstone inte till de löner som råder.⁸⁸ Därigenom bidrar invandring till en högre specialisering och flexibilitet på arbetsmarknaden, vilket har positiva ekonomiska effekter.⁸⁹ I mottagarländerna bidrar migrationen också till en större befolkning, vilket i sig skapar en större ekonomisk aktivitet. Däremot tyder det mesta inom forskningen på att invandringen har mycket liten eller obefintlig – enligt vissa till och med positiv – effekt på lönenivån och sysselsättningen hos den inrikes födda befolkningen.⁹⁰ Om det är någon grupp som påverkas negativt av ny invandring är det tidigare migranter, det vill säga de som är mest lika och därmed utbytbara mot de nya migranter som invandrar.⁹¹

Ett annat uttryck för hur migrationen är kopplad till och kan bidra till att öka de ekonomiska vinsterna av globaliseringen handlar om migrationens betydelse för import och export. Här finns det en rad studier som visar att migration leder till ökad import och export mellan migranternas ursprungliga hemländer och deras nya hemland.⁹² Det finns två viktiga förklaringar till detta. Den ena är att migranter efterfrågar varor från sitt ursprungliga hemland, vilket bidrar till ökad import. Den andra är att migranterna har kunskaper om och nätverk i sitt ursprungliga hemland, liksom språkkunskaperna, vilket underlättar för export. Det är inte minst viktigt när

⁸⁷ Peri, 2009; Ortega & Peri, 2009; Alesina et al., 2013; Borjas, 2001; D'Amuri & Peri, 2014; di Giovanni et al., 2012; Hanson, 2012; Rowthorn, 2014.

⁸⁸ Borjas, 1995; di Giovanni et al., 2012; Legrain, 2013.

⁸⁹ Borjas, 2001; Boguslaw, 2014; Kerr & Kerr, 2011.

⁹⁰ Borjas, 1995; D'Amuri & Peri, 2014; Dustmann et al., 2007, 2008; Ottaviano & Peri, 2012; Poot & Cochrane, 2004. Se även Borjas et al., 2012; Boguslaw, 2014; Dustmann & Preston, 2012; Card, 2012.

⁹¹ Poot & Cochrane, 2004; Ruist, 2013b; Ottaviano & Peri, 2012.

⁹² Poot & Cochrane, 2004, sid. 24; Genc et al., 2011; Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2012, 2014a, 2014b. Se även Eriksson & Fölster, 2014; Ortega & Peri, 2013.

handeln avser mer komplexa varor och tjänster, och effekten av migration på den internationella handeln med komplexa varor och tjänster är också större än för mer homogena produkter.⁹³ Faktum är också att i dagens globaliserade värld utgörs de främsta handelshindren inte längre av tullar och liknande formella hinder utan snarare av olika informella hinder.⁹⁴ Där kan kunskap om andra länders efterfrågan, utbud, normer, regelverk, nätverk och språk spela en helt avgörande roll, och detsamma gäller den tillit som kan byggas genom gemensamma referensramar och ömsesidig förståelse. Av samma skäl inverkar migration ofta positivt på de direkta utlandsinvesteringarna.⁹⁵

Även för svensk del visar forskning att ökad invandring leder till ökad export till och import från migranternas ursprungliga hemländer. Olika studier visar lite olika resultat, men i genomsnitt visar de att en tioprocentig ökning av antalet invandrare från ett specifikt land är sammankopplad med 3-6 procent ökad export och närmare 9 procent mer import.⁹⁶ Även på företagsnivå visar forskning att det finns positiva samband mellan antalet anställda invandrare och exporten till deras ursprungliga hemländer. En studie visar exempelvis att ett svenskt företag som anställer en person från ett annat land i genomsnitt ökar exporten av tjänster till det landet med cirka 2 procent,⁹⁷ medan andra studier visar att svenska tillverkningsföretag som anställer ytterligare en utlandsfödd person i genomsnitt ökar sin varuexport till hans ursprungliga hemland med en procent.⁹⁸ En annan studie visar att ”En ökad mångfaldsnivå i arbetskraften med en procentenhet är i genomsnitt förknippad med nio procent större export och 12 procent större import”.⁹⁹ Viktigt ur både ett samhällsekonomiskt och integrationspolitiskt perspektiv är att effekterna är starkast för utlandsfödda med högre utbildning och om de utlandsfödda som anställs har varit i Sverige mindre än fyra år: en anställning av ytterligare en utlandsfödd person med eftergymnasial utbildning som bott en kortare tid i Sverige är enligt studier förknippad med 18 procent högre tjänsteexport.¹⁰⁰

⁹³ Genc et al., 2011.

⁹⁴ Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2014a.

⁹⁵ Hatzigeorgiou, 2010.

⁹⁶ Hatzigeorgiou, 2010, sid. 94. Se också Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2014c.

⁹⁷ Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2014b.

⁹⁸ Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2014a, 2014b.

⁹⁹ Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2012, sid. 55.

¹⁰⁰ Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2014a, sid. 37; se också Hatzigeorgiou & Lodefalk, 2012, sid. 53-55.

Vad detta illustrerar är att migrationen såväl är en del av, speglar och bidrar till globaliseringen, vilket i sin tur bidrar till det ekonomiska välståndet. Viktigt att notera är att migrationens inverkan på handelsutbytena, och i förlängningen den ekonomiska tillväxten, inte fångas upp av de modeller som undersöker hur de offentliga finanserna påverkas av invandring. Det understryker att de samhällsekonomiska effekterna och vinsterna är större än vad de statsfinansiella, kortsiktiga effekterna är. Samtidigt illustrerar den här forskningen att såväl samhället som svenska företag och migranterna själva skulle ha mycket att vinna på en bättre och snabbare integration på arbetsmarknaden. Redan idag, med den bristande integration som råder, bidrar invandring till svenskt välstånd genom bland annat inverkan på utrikeshandeln, men vinsterna skulle vara större och kostnaderna mindre om integrationen fungerade bättre.

6. Invandringen och kreativiteten

För att ett land ska utvecklas kulturellt, socialt, intellektuellt, politiskt och ekonomiskt är kreativitet och innovationsförmåga mycket viktiga faktorer. Förenklat handlar kreativitet och innovationsförmåga om individers, organisationers och samhällets förmåga att lämna gamla hjulspår, tänka utanför de etablerade ramarna, se ovanliga samband och hitta nya samband, och att skapa nytt.¹⁰¹ Kreativitet och innovationsförmåga ligger därmed till grund för alla nya idéer och tankar, nya kulturella uttryck, och nya varor och tjänster. I princip allt som omger oss idag, och som vi tar för givet, har sitt ursprung i kreativa processer. Kreativiteten och innovationsförmågan har dessutom blivit viktigare i takt med att samhällen omvandlats från industri- till informationssamhällen och kunskapsekonomier. Både direkt och indirekt bidrar kreativiteten och innovationsförmågan till ett högre mänskligt och ekonomiskt välstånd.

Att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för kreativitet och innovationsförmåga är därmed en nyckel till framtida mänskligt och ekonomiskt välstånd. Enligt bland annat Florida är tre faktorer särskilt viktiga i det avseendet: teknik, talang och tolerans. Enligt honom och annan forskning är det när platser och processer samtidigt utmärks av teknik, talang och tolerans som kreativiteten och innovationsförmågan flödar. Det räcker inte bara med teknik, eller bara med talang, eller bara med tolerans: kombinationen är avgörande.¹⁰²

En del av detta – och det är därför tolerans och öppenhet är viktigt – är sambandet mellan mångfald och kreativitet.¹⁰³ För att kreativitet och innovationsförmåga ska utvecklas krävs både en mångfald av människor med olika bakgrunder, erfarenheter, kunskaper och perspektiv, och öppenhet och tolerans för den mångfalden. I homogena, slutna och intoleranta miljöer tänks få nya tankar; de som bara pratar med sig själv och sina likar lär sig inte mycket nytt utan fastnar istället i grupptänkande och traditionsbundet tänkande. För att citera Gunnar Törnqvist i hans studie om kreativitet i tid och rum: ”Kulturell mångfald och variation gynnar kreativa

¹⁰¹ Törnqvist, 2009; Florida, 2011.

¹⁰² Florida, 2011; Florida et al., 2011. Se även Dutta et al., 2014.

¹⁰³ Page, 2007; Törnqvist, 2009.

processer, däremot inte homogenitet och likformighet. Öppenhet och tolerans främjar, slutenhet och fanatism hämmar”.¹⁰⁴

Det är därför ingen slump att städer i allmänhet och storstäder i synnerhet, som präglas av en större mångfald av människor med olika bakgrunder och perspektiv, världen över utgör kreativa nav. Det är inte heller någon slump att kreativa nav som Silicon Valley präglas av en hög grad av mångfald, inte bara men också när det gäller vilket land man kommer från.¹⁰⁵

Vad forskning visar är att invandring bidrar till innovationsförmåga och kreativitet både direkt och indirekt. Dels bidrar invandring till ökad mångfald av såväl människor som kunskaper, erfarenheter och perspektiv, och det i sig skapar förutsättningar för kreativitet och högre innovationsförmåga.¹⁰⁶ Dels är många immigranter kreativa och bär på kunskaper och andra färdigheter som bidrar till ökad kreativitet. Det visar inte minst den svenska historien, där två kända exempel är de valloner som spelade en viktig roll för att bygga upp den svenska stål- och järnindustrin och de briter och skottar som spelade en avgörande roll för att bygga upp den svenska skeppsindustrin liksom handelsväsendet. Mer nutida exempel är Henning Throne-Holst som skapade Marabou och Findus, Innanendra Das Gupta som skapade nordens första plastindustri, Raoul Le Mat som introducerade ishockeyn till Sverige, Josef Frank som bland annat var formgivare för Svenskt Tenn, Herbert Felix som uppfann Bostongurkan, förläggarna Adam och Dorotea Bromberg, Nelly Sachs som fick Nobelpriset i litteratur, Fernando di Luca som bland annat lärde svenskarna använda olivolja, tidningsmakaren Amelia Adamo, klockkungen Ayad Al Saffar, Anastasia Georgiadou som grundade flera företag inom välfärdssektorn, Akbar Seddigh som bland annat grundade det medicintekniska företaget Ortivus, hotellkungen Bicky Chakraborty samt Erland Yang som öppnade den första Kinarestaurangen i Stockholm.¹⁰⁷ Internationella företagarföreningen (IFS) utser varje år ”årets nybyggare” nationellt och regionalt, och bland vinnarna finns flera exempel på flyktingar som kommit till Sverige och här grundat framgångsrika företag. Dit hör Temerlan Mamergov som kom från Tjetjenien 2004, Fardosa Andersson som kom från Somalia 1992, Faadumo Ahmed och Artan Dhiblawe som

¹⁰⁴ Törnqvist, 2009, sid. 70-71; Page, 2007.

¹⁰⁵ Florida, 2011; Florida et al., 2011; Saxenian, 2002; Törnqvist, 2009; Legrain, 2013; Wadhwa et al., 2008.

¹⁰⁶ Florida, 2011; Törnqvist, 2009; Legrain, 2013; Zakaria, 2011; Rodriguez-Pose & Hardy, 2014.

¹⁰⁷ Johnson, 2010.

kom från Somalia 1992 respektive 1994, Azad Najar som kom från Irak 1995 och Leyon Ghorian som kom från Irak 2009.¹⁰⁸

En del av de immigranter som på olika sätt varit kreatörer och innovatörer har kommit till Sverige som arbetskraftsinvandrare, andra som flyktingar. En del har varit högutbildade, andra lågutbildade. På förhand är det alltid svårt att veta vilka som kommer att lyckas som företagare eller innovatörer. När det gäller mer systematisk forskning kring hur invandring bidrar till innovationer har fokus legat på hur högutbildade (*high-skill*) invandrare bidrar exempelvis till patentansökningar. Här visar till exempel amerikansk forskning för perioden 1940-2000 att en ökning av andelen invandrare med eftergymnasial utbildning med en (1) procentenhet bidrar till en ökning av antalet patent per capita med 9–18 procent.¹⁰⁹ Även annan forskning visar att invandring av högutbildad och kvalificerad arbetskraft samt studenter, men också kulturell mångfald, bidrar positivt till bland annat innovationer, entreprenörskap och multinationella företags konkurrensförmåga. Mycket av den forskningen fokuserar på USA, men liknande resultat visar sig även för europeiska länder.¹¹⁰ Det ligger också i linje med forskning som visar att rörlighet bland högkvalificerad arbetskraft bidrar till ökad innovationsförmåga.¹¹¹

Mot bakgrund av den samlade forskningen råder det med andra ord inget tvivel om att invandring bidrar positivt till kreativitet och innovationsförmåga, åtminstone när det gäller invandring av högkvalificerade personer. När det gäller invandring av mindre (formellt sett) kvalificerade personer finns det mindre forskning om hur de påverkar innovationsförmågan och kreativiteten. Samtidigt är det viktigt att notera att det generellt finns positiva samband mellan såväl etnisk som annan mångfald och kreativitet, innovationsförmåga och entreprenörskap. Det som skapar kreativitet är inte homogenitet och likformighet. Det som skapar kreativitet är mångfald, möten och brytningar mellan olika perspektiv, erfarenheter och kunskaper.¹¹²

¹⁰⁸ Många fler exempel på framgångsrika invandrarföretagare finns på <http://aretsnybyggare.se/>.

¹⁰⁹ Hunt & Gauthier-Loiselle, 2010. Se även Wadhwa et al, 2008.

¹¹⁰ Se exempelvis Kerr, 2010, 2013; Foley & Kerr, 2011; Ozgen et al., 2011, 2013; Saxenian, 2002; Hanson, 2012; Stuen et al., 2012; Chellaraj et al., 2005.

¹¹¹ Braunerhjelm et al., 2014.

¹¹² Törnqvist, 2009; Page, 2007.

7. Invandringen och företagandet

En viktig aspekt av kreativitet handlar om entreprenörskap och företagande. Att starta och driva företag, att utveckla produkter och tjänster och att överleva och utvecklas i en värld med ett ständigt förändringstryck och hård konkurrens ställer stora krav på kreativitet. Samtidigt är företagande nyckeln till ekonomisk tillväxt, välstånd och sysselsättning. Det är genom nya, växande och konkurrenskraftiga företag som jobb skapas och välstånd alstras.

Ur det perspektivet är en viktig aspekt av invandringen att den bidrar till ett ökat företagande. En god illustration av det är att hela 40 procent av företagen på 2010 års upplaga av Fortune 500-listan över de 500 största företagen i USA grundades av invandrare eller deras barn. Några välkända exempel på dessa företag är Apple, Google, Budweiser, McDonalds, IBM, eBay, General Electric, och Colgate.¹¹³ För svensk del startades ungefär 69 000 företag under 2012, och 20 procent av dessa leddes av en person med utländsk bakgrund.¹¹⁴ Personer med utländsk bakgrund är dessutom överrepresenterade om man betraktar de aktiva egenföretagare som har företagsverksamhet som den främsta sysselsättningen.¹¹⁵ Enligt en studie från 2015 drivs 15 procent av alla småföretag (0-49 anställda) av personer med utländsk bakgrund. Särskilt bland företag som drivs av unga personer (upp till 30 år) är personer med utländsk bakgrund överrepresenterade: av dessa drivs drygt 20 procent av personer med utländsk bakgrund.¹¹⁶ Högst andel företag som drivs av personer med utländsk bakgrund finns i Stockholm, där 20 procent av företagen drivs av personer med utländsk bakgrund. Enligt bedömningar står företagare med utländsk bakgrund för drygt 35 miljarder av BNP, och de omsätter över 100 miljarder kronor per år.¹¹⁷

Huruvida utrikes födda är överrepresenterade bland företagare beror samtidigt på om man betraktar dem som andel av befolkningen eller av de sysselsatta, och det varierar

¹¹³ Partnership for a New American Economy, 2011.

¹¹⁴ Tillväxtverket, 2013. Med utländsk bakgrund avses att man själv eller båda föräldrarna är födda utomlands.

¹¹⁵ Klinthäll & Urban, 2010; se också Tillväxtverket 2009; Sanandaji, 2015.

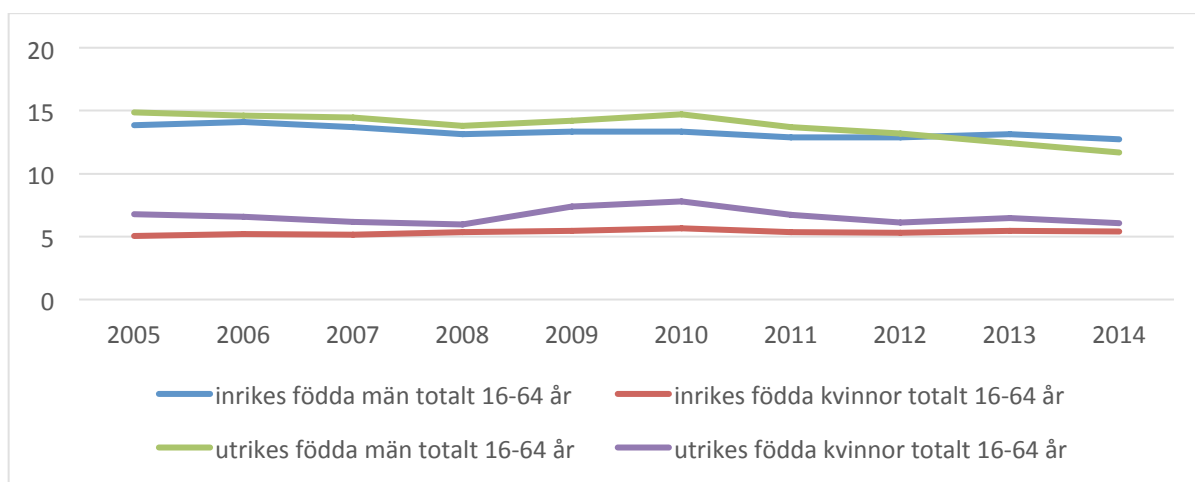
¹¹⁶ Tillväxtverket 2015.

¹¹⁷ Klinthäll & Urban, 2010. Med utländsk bakgrund avses att båda föräldrarna är födda utomlands.

något över tid. Som andel av de sysselsatta var utrikes födda män något överrepresenterade mellan 2005 och 2010, medan utrikes födda kvinnor varit något överrepresenterade hela perioden mellan 2005 och 2014. Som andel av hela befolkningen är skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda kvinnor mycket små, medan inrikes födda män är något överrepresenterade. Som andel av samtliga sysselsatta visar figur 6 utvecklingen över tid för inrikes respektive utrikes födda män och kvinnor.

Figur 6. Andel företagare av sysselsatta, 2005–2014.¹¹⁸

Oavsett vilket utgör utrikes födda en mycket viktig del av det svenska företagandet. De branscher som företagare med utländsk bakgrund framförallt är verksamma inom är personliga och kulturella tjänster, handel och kommunikation och finansiell verksamhet. Bryter man ned det i mindre kategorier är de fem vanligaste branscherna för företagare med utländsk bakgrund restaurangverksamhet, taxitrafik, hårvård, livsmedelshandel och lokalvård. Intressant nog visar forskning att det inte tycks finnas några specialiserade etniska ekonomier, utan företagare med utländsk bakgrund är verksamma inom branscher där också inrikes födda företagare är verksamma.¹¹⁹ Tittar man på mindre företag (0-49 anställda) är de fem vanligaste branscherna för företagare med utländsk bakgrund ”hotell och restaurang”, ”Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster”, ”vård och omsorg”, ”transport och magasinering” och ”handel” (se tabell 4).

¹¹⁸ Källa: SCB, AKU.

¹¹⁹ Klinthäll & Urban, 2010. Se också Andersson & Hammarstedt, 2011.

Ett återkommande resultat i forskningen är att företag som drivs av personer med utländsk bakgrund i snitt sysselsätter fler personer än motsvarande företags som drivs av inrikes födda. Samtidigt är lönsamheten lägre, vilket kan förklaras av vilka branscher som de olika typerna av företag är verksamma inom men också av just det faktum att företag som drivs av personer med utländsk bakgrund i snitt sysselsätter fler personer.¹²⁰ Exakt hur många som är sysselsatta inom företag som drivs av personer med utländsk bakgrund är oklart, men bedöms uppgå till cirka 200-250 000 personer.¹²¹ Företagare med utländsk bakgrund bidrar härigenom till ökad sysselsättning bland personer med såväl inrikes som utländsk bakgrund.

Tabell 4. Branscher uppdelat på företagsledarnas bakgrund (procent).¹²²

	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund
Hotell- och restaurangverksamhet	46	54
Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster, andra stödtjänster	29	71
Vård och omsorg	21	79
Transport och magasinering	21	79
Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	16	84
Kultur, nöje och fritid; annan serviceverksamhet	13	88
Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	10	90
Utbildning	10	90
Tillverkning	9	91
Byggverksamhet	9	91
Försörjning av el, gas, värme och kyla	8	92
Informations- och kommunikationsverksamhet	8	92

Samtidigt är gruppen personer med utländsk bakgrund mycket heterogen och det finns tydliga skillnader mellan grupper som kommer från olika länder. Framförallt har personer med bakgrund i länder som Libanon, Syrien och Turkiet höga odds för att vara företagare; bland män med bakgrund i dessa länder är oddsen för att bli företagare med än fem gånger som hög som för män med inrikes bakgrund.¹²³ Här har det också skett en kraftig utveckling över tid: mellan 1993 och 2007 ökade

¹²⁰ Klinthäll & Urban, 2010; Andersson & Hammarstedt, 2011; Sanandaji, 2015.

¹²¹ Klinthäll & Urban, 2010, sid. 109; Efendic et al., 2012; http://ifs.a.se/?page_id=93.

¹²² Källa: Tillväxtverket, 2015. Med utländsk bakgrund avses personer födda utomlands eller i Sverige med två utrikes födda personer.

¹²³ Klinthäll & Urban, 2010, sid. 116-117.

andelen företagare från 4,5 till 10 procent bland män med ursprung i Iran och från 10,4 till 18,3 procent bland män med ursprung i Syrien.¹²⁴

Liksom bland inrikes födda finns det olika skäl till varför personer med utländsk bakgrund blir företagare. De två vanligaste skälen att starta företag bland såväl inrikes som utrikes födda företagare är att man vill få möjlighet att arbeta självständigt och förverkliga sina idéer; möjligheten att tjäna pengar är betydligt mindre viktig. Den största skillnaden mellan företagare som är utrikes respektive inrikes födda är att risken för arbetslöshet är en större drivkraft bland utrikes födda företagare.¹²⁵ En del av detta företagande är i den meningen nödvändighetsbaserat snarare än möjlighetsbaserat.¹²⁶ Samtidigt visar forskning att företagare med utländsk bakgrund drivs av en starkare vilja att låta företaget växa sett till omsättning och antal anställda.¹²⁷ Medan 38 procent av inrikes födda företagare vill att det egna företaget ska växa är motsvarande andel bland utrikes födda företagare 53 procent.¹²⁸ Forskning visar också att tillväxten är starkare i företag som leds av någon som är utrikes född eller som är andra generationens invandrare. Särskilt stark är effekten för andra generationens invandrare.¹²⁹ Däremot har utrikes födda företagare svårare att få lån och krediter än företagare som är inrikes födda, vilket blir ett hinder för dem i deras strävan att få företaget att växa.¹³⁰ Det är också värt att notera att det är en större andel som både *kan tänka sig* att bli och *helst vill vara* företagare bland utrikes än bland inrikes födda personer.¹³¹

Ett annat resultat av forskningen, vilket anknyter till den tidigare diskussionen om migration som en del av globaliseringen och migrationens betydelse för internationell handel, är att företag som drivs av personer med utländsk bakgrund i större utsträckning agerar på internationella marknader.¹³²

Sammantaget tyder forskningen kring invandring och företagande med andra ord på att, för att citera en central studie av företagande bland personer med utländsk bakgrund i Sverige, ”invandrare är en viktig grupp för tillväxt och ekonomisk

¹²⁴ Andersson & Hammarstedt, 2011.

¹²⁵ Tillväxtverket, 2009. Se även Nutek, 2005.

¹²⁶ Sanandaji, 2015.

¹²⁷ Tillväxtverket, 2009, 2011, 2015; Nutek, 2005.

¹²⁸ Tillväxtverket, 2011. Se även Tillväxtverket, 2009. Avser företag med 0-49 anställda.

¹²⁹ Efendic et al., 2012.

¹³⁰ Tillväxtverket, 2009, 2011; 2015; Nutek, 2005.

¹³¹ Tillväxtverket, 2013.

¹³² Tillväxtverket, 2015.

utveckling i Sverige”.¹³³ För att Sverige ska klara olika utmaningar som landet står inför när det gäller ekonomisk tillväxt, sysselsättning och välfärdens finansiering är ett dynamiskt och konkurrenskraftigt företagande en nödvändig förutsättning, och här bidrar invandring både direkt och indirekt till det svenska företagandet. Samtidigt spelar företagandet bland utrikes födda en trippel roll genom att (a) stärka det svenska företagandet, (b) vara en viktig del av integrationen av utrikes födda och (c) underlätta integrationen av utrikes födda som inte själva är företagare.¹³⁴

¹³³ Efendic et al., 2012, sid. 84.

¹³⁴ Klinthäll & Urban, 2010; Sanandaji, 2015.

8. Invandringen och kompetensförsörjningen

Ett väl fungerande företagande och en stark samhällsekonomisk utveckling förutsätter att kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden fungerar väl. Så har det alltid varit, men den successiva omvandlingen till tjänstesamhälle och kunskapsekonomier har gjort förmågan att odla, attrahera och ta tillvara på människors kunskaper och kompetenser allt viktigare.¹³⁵ Det är bland annat därför som grundutbildning och högre utbildning är så central för företagens och ett lands förmåga att konkurrera i en allt mer globaliserad värld, och det är därför det är centralt att företag har goda möjligheter att rekrytera den kompetens som de behöver oavsett om den råkar vara inrikes eller utrikes född.

Samtidigt visar undersökningar att många företag upplever svårigheter att hitta och rekrytera rätt kompetens. Enligt *Rekryteringsenkäten 2014* upplevde 53 procent av företagen svårigheter att rekrytera medarbetare med den kompetens som efterfrågades, och inom branscher såsom plåtslageri, VVS, maskinentreprenad, tillverkningsindustri och byggindustri upplevde över 60 procent av företagen svårigheter att rekrytera. Nästan var femte rekryteringsförsök misslyckades också. Dessa rekryteringssvårigheter leder bland annat till att företag tvingas tacka nej till order, dra ner på produktion eller skjuta på planerad expansion, vilket drabbar såväl företagen som deras anställda, sysselsättningen och samhällsekonomin.¹³⁶

Orsakerna till rekryteringssvårigheterna kan vara många, men enligt företagen själva är de främsta orsakerna brist på personer med rätt yrkeserfarenhet, rätt utbildning, eller med tillräcklig arbetslivserfarenhet.¹³⁷

I det här sammanhanget spelar migrationen en viktig roll, och den blir allt viktigare i takt med att den demografiska utvecklingen leder till att antalet inrikes födda i arbetskraften sjunker och att utrikes födda står för hela nettoökningen av arbetskraften under de närmaste decennierna (se ovan).¹³⁸ Det betyder att Sverige

¹³⁵ Se bland annat Florida, 2011; Braunerhjelm et al, 2009; Lifvendahl et al., 2014.

¹³⁶ Karlsson, 2014.

¹³⁷ Karlsson, 2014.

¹³⁸ Arbetsförmedlingen, 2015a.

behöver invandrad kompetens – och bli mycket bättre på att ta tillvara på den – för att kunna säkra kompetensförsörjningen.¹³⁹ Det handlar dels om att Sverige behöver invandrad kompetens för att fylla kompetensluckor som finns på marknaden, men också om att internationell kompetens i sig blir allt viktigare i en allt mer globaliserad värld.¹⁴⁰ Bland annat Globaliseringsrådet konstaterade också att det finns åtminstone tre skäl till varför internationella migranter är viktiga för svensk ekonomi. För det första, de kan ha kompetenser som inte finns eller är underrepresenterade i Sverige. För det andra, de kan ha internationella kontaktnät (och andra kompetenser) som är värdefulla vid internationella affärer, vilket också styrks av den tidigare diskuterade forskningen kring migrationens betydelse för import och export. För det tredje, människor som bryter upp från sitt hemland utmärks i regel av att vara ”genomsnittligt sett mer initiativkraftiga och risktagande än dem som hela livet bor kvar där de har fötts”.¹⁴¹

Att utrikes födda har en stor betydelse för kompetensförsörjningen visar sig genom att över 700 000 utrikes födda är sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden.¹⁴² På grund av åldersskäl minskade antalet inrikes födda i vad som räknas som den arbetsföra åldern (16-64) med 42 000 mellan 2005 och 2013 medan antalet utrikes födda ökade med 290 000. Utan invandring skulle därmed arbetskraften ha minskat. Samtidigt som sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes (64,3 procent) jämfört med bland inrikes födda (78,4 procent)¹⁴³ så fyller de utrikes födda som är sysselsatta många viktiga funktioner på arbetsmarknaden i Sverige. Det illustreras kanske främst av att närmare en tredjedel av alla läkare och av alla universitets- och högskolelärare, liksom runt hälften av alla hotell- och kontorsstädare, är utrikes födda. Bland kokkar och kokerskor, vårdbiträden samt buss- och spårvagnsförare är minst runt en fjärdedel av alla anställda utrikes födda. Av tabell 5 framgår de 15 vanligaste yrkena bland utrikes födda i Sverige.

¹³⁹ Almerud, 2014; Crawford & Norek, 2015.

¹⁴⁰ Lifvendahl et al., 2014.

¹⁴¹ Globaliseringsrådet, 2009, sid. 89; se även Lifvendahl et al., 2014; Legrain, 2013; Goldin et al., 2011.

¹⁴² SCB, 2014a.

¹⁴³ SCB, 2014a. Se även Aldén & Hammarstedt, 2015.

Tabell 5. Vanligaste yrkena bland utrikes födda i Sverige, 16–64 år (procent).¹⁴⁴

	Inrikes födda	Utrikes födda
Hotell- och kontorsstädare m.fl.	51	49
Buss- och spårvagnsförare	62	38
Läkare	67	33
Universitets- och högskolelärare	70	30
Köks- och restaurangbiträden	70	30
Kockar och kokerskor	71	29
Övriga servicearbetare	72	28
Vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	76	24
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.	81	19
Lagerassistenter m.fl.	82	18
Barnskötare m.fl.	83	17
Skötare och vårdare	87	13
Systemerare och programmerare	88	12
Grundskollärare	88	12
Försäljare, fackhandel	91	9
Totalt antal anställda	3 425 000	556 000

Denna statistik illustrerar tydligt att utan invandring skulle olika delar av arbetsmarknaden inte fungera. Svensk arbetsmarknad behöver helt enkelt invandring för att det ska vara möjligt att klara kompetensförsörjningen inom olika sektorer. Det behovet kommer dessutom att öka snarare än minska på grund av den demografiska utvecklingen. I en långtidsprognos bedömer arbetsförmedlingen att cirka 1,6 miljoner personer kommer att lämna arbetsmarknaden av åldersskäl mellan 2010 och 2025,¹⁴⁵ samtidigt som antalet inrikes födda i åldrarna 16-64 år beräknas minska med cirka 70 000 fram till 2021.¹⁴⁶ Inom ett flertal yrken, inte minst inom den offentliga sektorn, beräknas över hälften av alla lämna arbetsmarknaden av åldersskäl. Dit hör speciallärare (66 procent), distriktssköterskor (65 procent), tandsköterskor (61 procent), barnsjuksköterskor (58 procent), gymnasielärare yrkesämnen (56 procent)

¹⁴⁴ Källa: SCB, 2015. Se även SCB, 2014e. Statistiken avser 2013.

¹⁴⁵ Arbetsförmedlingen, 2010.

¹⁴⁶ Arbetsförmedlingen, 2015a.

och tandläkare (54 procent). Inom den privata sektorn väntar stora avgångar inom yrken som driftsmaskinister (49 procent), finmekaniker (43 procent), möbelsnickare (42 procent), processoperatörer (41 procent) och maskinoperatörer (38 procent).¹⁴⁷ Under de närmaste åren väntas därutöver en stark tillväxt inom yrken med tjänsteinriktning – till exempel restaurang, hotell, försäljning, marknadsföring – men också inom IT samt inom bygg och anläggning.¹⁴⁸ Lyfter man blicken till 2035 väntas det finnas brist på såväl gymnasieutbildade inom bland annat hälso- och sjukvård samt social omsorg som på högutbildade inom sektorer som naturvetenskap, data och matematik. Bara när det gäller gymnasialt utbildade inom vård och omsorg beräknas bristen uppgå till 160 000 personer.¹⁴⁹

För att klara kompetensförsörjningen på både kortare och längre sikt behöver Sverige både bli bättre på att ta tillvara på den kompetens som flyktingar och anhöriginvandrare bär med sig och vara attraktivt i konkurrensen om högkvalificerade arbetskraftsinvandrare.¹⁵⁰ Sverige skulle också behöva öka den kvalificerade arbetskraftsinvandringen för att svenska företag ska kunna hitta rätt kompetenser och ta tillvara på de tillväxtmöjligheter som finns.¹⁵¹ Det kan till exempel handla om dataspecialister och civilingenjörer. Rimligen hänger dessa aspekter samtidigt samman: Ju mer öppet, tolerant och välkomnande Sverige uppfattas vara för människor som kommer från andra länder och som har andra bakgrunder och perspektiv, desto mer attraktivt kan Sverige förväntas vara i konkurrensen om arbetskraftsinvandrare. Sverige skulle också behöva bli bättre på att behålla den internationella arbetskraft som en gång har sökt sig till Sverige. En utmaning här är att många arbetskraftsinvandrare lämnar Sverige inom bara några år.¹⁵²

En central fråga i det sammanhanget är vilka kompetenser de som kommer till Sverige bär med sig. Ju bättre deras kompetenser matchar behoven på den svenska arbetsmarknaden, och ju snabbare deras kompetenser kan valideras och vid behov kompletteras, desto snabbare kan de komma i sysselsättning. Desto större blir bidraget till både kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden och till

¹⁴⁷ Arbetsförmedlingen, 2010, sid. 9-10.

¹⁴⁸ Arbetsförmedlingen, 2015b.

¹⁴⁹ SCB, 2014d.

¹⁵⁰ Bevelander et al., 2014; Lifvendahl et al., 2014; Braunerhjelm et al., 2009; Zelano, 2012.

¹⁵¹ Bevelander et al., 2014; Lifvendahl et al., 2014; Zelano, 2012.

¹⁵² Bevelander et al., 2014.

samhällsekonomin, vid sidan av att det blir bättre för migranterna själva som får bättre möjligheter att bygga en ny, självständig tillvaro i Sverige.

Som nämndes tidigare (se tabell 3) är andelen högutbildade bland dem som har invandrat under 2000-talet något högre än bland inrikes födda. Samtidigt är andelen med förgymnasial utbildning högre och med gymnasial utbildning lägre än bland inrikes födda. Det råder dock stor variation beroende av vilket land som invandrarna kommer från, vilket hänger samman med vilka skäl människor har för att migrera till Sverige. Det framgår av tabell 6, som visar utbildningsnivån bland dem som under 2000-talet invandrade från de 10 största invandringsländerna.

Tabell 6. Utbildningsnivå bland den utrikes födda befolkning (25–64 år) som invandrade 2000–2013 (procent).¹⁵³

	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning < 3 år	Eftergymnasial utbildning 3 ≥ år	Uppgift saknas
Inrikes födda	11	48	15	25	0,4
Irak	34	24	15	22	5
Polen	5	36	14	23	22
Somalia	57	19	5	4	15
Iran	10	29	19	37	6
Thailand	46	20	10	18	6
Syrien	38	20	20	11	11
Tyskland	4	19	11	52	13
Kina	9	8	13	53	17
Turkiet	36	27	10	13	13
Danmark	8	19	13	34	26

Som framgår av tabell 6 saknas det i många fall uppgift om utbildningsnivå, vilket enligt SCB ska tolkas som om den faktiska utbildningsnivån är högre än statistiken anger. Oavsett det står det klart (1) att det bland dem som kommer som anhöriginvandrare eller flyktingar finns fler med låg utbildningsnivå än bland inrikes födda, men också (2) att många av dem som kommer till Sverige, även som anhöriginvandrare eller flyktingar, bär med sig någon form av högre utbildning.

¹⁵³ Källa: SCB, 2014c, sid. 9, 20-21.

I debatten fokuseras det gärna på de problem som följer av att en – i vissa fall relativt stor – del av dem som kommer till Sverige är lågutbildade, det vill säga endast har förgymnasial utbildning. Ur ett integrationspolitiskt är det en stor utmaning, särskilt med tanke på att många enklare jobb har slagits ut och att lägstralönerna ofta är för höga för att det ska vara lönsamt att anställa personer för enklare arbetsuppgifter som inte kräver någon egentlig utbildning. Vad som samtidigt oftast tappas bort är den samhällsekonomiska besparing som Sverige gör när människor kommer från andra länder och bär med sig mer eller mindre utbildning.

Enligt SACO kan den genomsnittliga samhällskostnaden för förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskola och gymnasieskola beräknas till cirka 2 miljoner per person.¹⁵⁴ Det innebär att för varje person som kommer till Sverige och som bär med sig gymnasial utbildning sparar i någon mening Sverige ett par miljoner kronor. Det kan ställas mot att kostnaden per person och år för utbildning i svenska för invandrare (sfi) och svenska som andraspråk (SAS) inom Komvux uppgår till 38 000 kronor vardera, det vill säga totalt cirka 76 000 kronor. Studerar man kostnaden för utbildade akademiker varierar den beroende av ämne, men beräknas *exklusive studiebidrag* till cirka 1,1 miljoner för läkare, 1,66 miljoner för tandläkare, 1,32 miljoner för konststuderande, 280 000 för högstadielärare, 190 000 för civilekonomer, 440 000 för civilingenjörer och 610 000 för arkitekter.¹⁵⁵ Det kan jämföras med att de kompletterande utbildningarna för akademiker med utländsk examen är cirka 240 000 för läkare, 302 000 för tandläkare och 88 000 för lärare. I genomsnitt beräknar SACO att utbildningskostnaden för en svenskt utbildad akademiker uppgår till cirka 2,45 miljoner medan kostnaden för att validera och komplettera en invandrad akademikers utbildning uppgår till cirka 310 000 kronor. Utifrån detta konstaterar SACO att den ”totala utbildningskostnaden för en svenskt utbildad akademiker är cirka 8 gånger högre än kostnaden för att validera och komplettera en invandrad akademikers utbildning”.¹⁵⁶

De exakta siffrorna kan alltid diskuteras, men vad SACO-studien illustrerar är att Sverige teoretiskt sett sparar stora summor pengar genom att de som invandrar till Sverige har med sig mer eller mindre långa utbildningar vilka har bekostats av andra

¹⁵⁴ Edström, 2015.

¹⁵⁵ Edström, 2015, sid. 14.

¹⁵⁶ Edström, 2015, sid. 23-24.

länder. I den utsträckning som invandrade har sysselsättning och kan dra nytta av sin utbildning kan man säga att andra länder subventionerar svensk arbetsmarknad.

Viktigt att notera är att denna besparing inte fångas upp av de modeller som försöker beräkna hur de offentliga finanserna påverkas av invandring. Det illustrerar att de samhällsekonomiska effekterna av invandring är större och mer positiva än studier av hur de offentliga finanserna påverkas av invandring indikerar. Detsamma visar den forskning som handlar om hur invandring påverkar den ekonomiska tillväxten.

9. Invandringen och den ekonomiska tillväxten

Ekonomisk utveckling och tillväxt skapas genom ett resurseffektivt användande av arbete och olika sorters kapital (realkapital, finansiellt kapital, humankapital, naturkapital). Avgörande faktorer i det sammanhanget är exempelvis kunskap, innovationer, teknik, entreprenörskap, effektiva produktionsprocesser, en väl fungerande kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden liksom tillgång till olika marknader.

Invandring kan därigenom påverka den ekonomiska tillväxten på flera olika sätt. Som tidigare har diskuterats visar forskning bland annat att invandring bidrar till globaliseringen och ökad *brain circulation*, ökad kreativitet och innovationsförmåga, ökat företagande, ökad export och handelsutbyten över gränser, bättre kompetensförsörjning på arbetsmarknaden samt en ökad specialisering och flexibilitet på arbetsmarknaden. Invandringen bidrar också till att minska de problem som följer av den demografiska utvecklingen samt till befolkningens storlek, samtidigt som en större befolkning leder till ökad ekonomisk aktivitet. Även om det kan vara svårt att isolera exakt hur stor betydelse dessa olika faktorer har bidrar invandring härigenom till högre BNP.¹⁵⁷

Som nämndes tidigare visar forskning genom kontrafaktiska scenarier också att utebliven invandring skulle bidra till minskad välfärd för inrikes födda. De exakta resultaten skiljer sig mellan studier, men visar för svensk del både att invandring bidrar till ökad välfärd och att effekterna är större på lite längre sikt.¹⁵⁸

Därutöver finns det flera studier som visar att invandring bidrar till ökad produktivitet. Dels ökar produktiviteten på individnivå och globalt när människor rör sig från lågproduktiva till högproduktiva länder, även om den effekten inte nödvändigtvis gynnar mottagarlandet. Dels tyder forskning på att invandring bidrar till ökad total produktivitet genom bland annat ökad flexibilitet och specialisering på arbetsmarknaden. En aktuell studie av Alesina och kollegor som omfattar över 90

¹⁵⁷ Eriksson & Fölster, 2014; Hanson, 2012. Se också Ruist, 2015c.

¹⁵⁸ di Giovanni et al., 2012; Battisti et al., 2014.

länder visar exempelvis att mångfald i termer av var människor är födda (*birthplace diversity*) bidrar till ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt per capita. Effekten är särskilt stark för mångfalden av kvalificerade immigranter i rikare länder, men håller i stort även på en aggregerad nivå.¹⁵⁹ En studie av Ortega och Peri visar likaledes att migration och ökad mångfald, genom att öka den totala faktorproduktiviteten, ökar inkomsten per capita. Mer specifikt uppskattar de att en ökning av andelen migranter i befolkningen med en procent leder till ökade inkomster per person med sex procent.¹⁶⁰ Effekten tycks dessutom starkare än för internationell handel. På likartat sätt visar forskning på de amerikanska delstaterna att en ökning av andelen immigranter leder till ökade inkomster per person.¹⁶¹ I samtliga dessa fall uppstår effekterna också efter kontroll för en lång rad andra faktorer som skulle kunna ha betydelse. Ytterligare en studie som omfattar 14 OECD-länder, inklusive Sverige, mellan 1980 och 2005 visar också den att immigration leder till ökad ekonomisk tillväxt, samtidigt som effekten är starkare när migranter kommer under ekonomiskt goda än under ekonomiskt dåliga tider.¹⁶²

I och med att invandringens påverkan på produktiviteten i hög grad påverkas av en lång rad faktorer kan det vara svårt att ge generella empiriska svar på exakt hur invandring påverkar produktiviteten. Att invandringens inverkan på den ekonomiska tillväxten är starkare när migranter kommer under ekonomiskt goda tider illustrerar det. Med reservation för det finns det ändå flera studier som visar att invandring bidrar till ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt (BNP). Det är dessutom inte bara den totala produktiviteten (BNP) som ökar, utan effekten gäller också per capita även om den senare effekten är mindre.¹⁶³ Förutom de studier som redan har nämnts visar en undersökning som omfattar 22 OECD länder mellan 1986 och 2006 exempelvis att effekten på tillväxten per capita är positiv i samtliga länder. I genomsnitt bedöms en ökning av andelen permanenta migranter med en procentenhet leda till ökad tillväxt per capita på 0,35 procent. Störst var effekten för länder som Portugal (0,70 procent) och Irland (0,68 procent) och minst för länder som USA (0,05 procent) och Grekland (0,03 procent). För svensk del bedöms effekten vara

¹⁵⁹ Alesina et al., 2013.

¹⁶⁰ Ortega & Peri, 2013.

¹⁶¹ Peri, 2009.

¹⁶² Ortega & Peri, 2009.

¹⁶³ OECD, 2014a; Ekberg, 2009.

0,31 procent.¹⁶⁴ En annan studie tyder på att en ökning av antalet migranter med 10 procent ökar tillväxten per capita med 2,2 procent.¹⁶⁵

Samtidigt bör man inte fästa allt för stor vikt vid exakta siffror, vare sig det handlar om invandringens inverkan på den totala tillväxten eller per capita. Förutom att sambanden påverkas av en lång rad faktorer, vilket gör det svårt att dra generellt giltiga slutsatser, är de komplexa och det är notoriskt svårt att isolera betydelsen av en enskild faktor som invandring. Den slutsats man istället kan dra är att forskningen sammantaget visar att invandring, både direkt och indirekt, bidrar till ökad ekonomisk tillväxt. Forskning tyder också på att effekten på den ekonomiska tillväxten per capita är positiv, men den effekten är sannolikt svagare. Ser man på resultaten av forskning kring invandringens effekter på tillväxten tillsammans med resultaten av forskning kring invandringens betydelse för bland annat företagande, import och export, produktivitet, innovationer etcetera är det samtidigt sannolikt att den verkliga effekten är större än de påvisbara effekterna.

¹⁶⁴ Boubtane et al., 2014, sid. 33.

¹⁶⁵ Felbermayr et al., 2010.

10. Genomsnittseffekter och marginaleffekter

Det mesta av den forskning som har diskuterats handlar om de genomsnittliga effekterna av invandring. Samtidigt kan det finnas betydande skillnader mellan olika grupper vilket gör att effekterna på marginalen kan se annorlunda ut. Som redan har konstaterats är exempelvis arbetskraftsinvandring – och särskilt när det gäller högutbildad och kvalificerad arbetskraft – i princip alltid gynnsam för ett mottagarland. Dels är sysselsättningsnivån av naturliga skäl mycket högre bland arbetskraftsinvandrare än bland andra invandrare, dels fyller de viktiga kompetensluckor på den svenska arbetsmarknaden och kan därför bidra till att minska flaskhalsarna och öka produktiviteten. Ur det perspektivet skulle Sverige gynnas av en ökad arbetskraftsinvandring och av att arbetskraftsinvandrare valde att stanna längre i Sverige, inte minst mot bakgrund av de rekryteringsproblem som svenska företag upplever.¹⁶⁶ Något annorlunda förhåller det sig ibland med dem som kommer som flyktingar eller anhöriga, i synnerhet om de endast har kortare utbildning. För dem är etableringstiden längre, och med den struktur som råder på arbetsmarknaden med höga trösklar och få instegsjobb är det betydligt svårare för dem att komma in på arbetsmarknaden. Det visar sig också genom att sysselsättningsnivån är mycket lägre bland dem som är födda i Afrika och Asien än bland andra grupper.¹⁶⁷

På marginalen kan effekterna av invandring med andra ord se annorlunda ut än genomsnittseffekterna. Om syftet med svensk migrationspolitik *enbart* vore att maximera den nationella nyttan skulle man utifrån detta kunna dra slutsatsen att arbetskraftsinvandringen – särskilt vad gäller högkvalificerad arbetskraft – borde öka medan invandringen av flyktingar och anhöriga borde minska. Samtidigt är syftet med svensk migrationspolitik *inte bara* att maximera den nationella egennyttan. Flyktingar tar Sverige emot av humanitära skäl och därför att vi respekterar och tror på den mänskliga rättigheten att söka asyl och få sin sak prövad. Att migration av flyktingar men även anhöriginvandrare inte har *lika* positiv inverkan på marginalen

¹⁶⁶ För en analys av den svenska arbetskraftsinvandringen, se Bevelander et al., 2014.

¹⁶⁷ Aldén & Hammarstedt, 2015.

som migrationen av arbetskraftsinvandrare är därför inte särskilt förvånande. Alla människor är så att säga inte lika lönsamma, i en snävare ekonomisk mening, och det gäller såväl utrikes födda som inrikes födda.

Samtidigt har också många av dem som kommer som flyktingar och anhöriga gymnasial eller högre, eftergymnasial utbildning, och i allt väsentligt bidrar också de som kommer som flyktingar och invandrare – och ur ett mer långsiktigt perspektiv, deras barn – positivt till Sverige. En mycket stor del av alla de utrikes födda som startar och driver företag och som varje dag går till jobbet har kommit som flyktingar eller anhöriga. Det är därför inte så att en form av invandring alltid är gynnsam medan en annan form alltid är ogynnsam. Hur gynnsam invandringen är beror inte heller bara på vilka som kommer och vad de bär med sig i form av olika kompetenser. Det handlar också om det svenska systemet och dess brister, där bland annat diskriminering¹⁶⁸, stelbenthet och oförmåga att effektivt validera och ta tillvara på de invandrades kompetens bidrar till att sysselsättningen bland invandrade är lägre en vad den borde vara.¹⁶⁹ Här skulle etableringsprocessen kunna förbättras väsentligt, bland annat genom en effektivare vägledning och svenskundervisning liksom ett valideringssystem som både är effektivare och som syftar till att validera inte bara de invandrades formella utbildningar utan också deras reella kompetens.¹⁷⁰

En intressant belysning av relationen mellan invandring och ekonomi, liksom mellan genomsnittseffekter och effekter på marginalen, ges om man studerar det aggregerade sambandet mellan BNP per capita och flyktingmottagandet under perioden 2003-2013. I en jämförelse mellan 15 EU-länder, inklusive Sverige, har Ruist visat att det finns en tydlig och positiv korrelation, det vill säga att BNP per capita har varit högre i länder som har haft ett stort flyktingmottagande. Hans analys visar också att det finns en korrelation mellan hur statsskulden har förändrats och flyktingmottagandet under samma period, eller mer specifikt att statsskulden minskade mer eller ökade mindre i länder som hade ett stort mottagande av flyktingar jämfört med länder som hade ett mindre flyktingmottagande. Det ska inte tolkas som att flyktingmottagandet är orsaken till BNP:s eller statsskuldens förändring under perioden – sambanden är mycket mer komplexa än så – men det

¹⁶⁸ Carlsson, 2010; Carlsson & Rooth, 2007.

¹⁶⁹ Almerud, 2014.

¹⁷⁰ Almerud, 2014.

visar att det inte finns någon motsättning mellan flyktingmottagande, ökande BNP och en statsskuld som antingen minskar eller ökar mindre än i andra länder.¹⁷¹

Det har sagts många gånger men förtjänar att upprepas: avgörande för hur invandring ur ett samhällsekonomiskt perspektiv inverkar på ett land är hur väl integrationen fungerar, i vilken grad som invandrade kommer i sysselsättning och i vilken grad deras kompetenser tas tillvara på och matchas av behoven på arbetsmarknaden. Det är också därför som OECD konstaterar att åtgärder för att förbättra integrationen bör ses som en investering snarare än som en kostnad och invandrare som resurser snarare än som ett problem.¹⁷² Det förstärks av den forskning som visar att kostnaderna tenderar att vara kortsiktiga medan vinsterna är både mer långsiktiga och större än vad kostnaderna är.

¹⁷¹ Ruist, 2015b.

¹⁷² OECD, 2014a, 2014b.

II. Sammanfattning och slutsatser

Av den offentliga debatten är det lätt att få intrycket att invandringen framförallt bidrar med problem och kostnader. Mot det står bland annat historikern Dick Harrisons konstaterande att historien visar att ”Sverige har tjänat på immigrationen” och att ”Invandringen har gett landet en demografisk, kulturell och ekonomisk nettovinst som svårligen kan överskattas. Inte vid ett enda tillfälle har immigrationen varit till långsiktig skada”.¹⁷³

Den här genomgången av befintlig forskning och utredningar av hur invandring inverkar på länder som Sverige visar att Harrison i allt väsentligt har rätt i sin slutsats. Mer specifikt visar forskning att invandring bidrar till att stärka Sverige bland annat genom att:

- Föryngra befolkningen och sänka den demografiska försörjningskvoten.
- Bidra till ökad import och export av såväl varor som tjänster
- Bidra till ökad mångfald, kreativitet och innovationsförmåga.
- Bidra till ökad *brain circulation*, utbytet av idéer, erfarenheter och perspektiv.
- Bidra till ökat företagande och ökad tillväxtkraft hos små och medelstora företag.
- Bidra till ett större utbud av varor och tjänster
- Bidra till kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden
- Bidra till ökad flexibilitet och specialisering på arbetsmarknaden
- Bidra till ökad produktivitet
- Bidra till högre ekonomiskt välstånd och den ekonomiska tillväxten

En del av dessa effekter är starkare, andra svagare. En del av dessa effekter finns det starkare forskningsmässigt stöd för, andra svagare. En del av dessa effekter är enklare att undersöka och belägga empiriskt, andra är svårare att mäta empiriskt och att kvantifiera. En del av dessa effekter är framförallt förknippade med arbetskraftsinvandringen av högutbildade och specialiserade migranter, andra är förknippade med invandring generellt. En del av dessa effekter uppstår på kortare sikt, andra på längre sikt. Den sammantagna bilden är ändå tydlig: Invandring bidrar

¹⁷³ Harrison, 2014.

i allt väsentligt positivt till Sverige och Sveriges möjligheter att möta olika utmaningar i en allt mer globaliserad värld. Så har det varit historiskt och fram till våra dagar, och jag ser inga skäl att anta att det inte skulle vara så också i framtiden.

Detta betyder inte att det saknas problem kopplade till invandring. Framförallt på kortare sikt står Sverige idag inför betydande problem och utmaningar när det gäller bland annat dimensioneringen av systemet för att ta emot asylsökande, tillgången till bostäder och kommunplaceringar samt den bristande integrationen på arbetsmarknaden. Att en relativt stor andel av dem som kommer som flyktingar är lågutbildade innebär också stora utmaningar på en arbetsmarknad där kraven på utbildning ökar och där utrymmet för lågkvalificerade jobb är mycket begränsat.

Den kanske viktigaste utmaningen handlar om att öka sysselsättningen – genom arbete eller eget företagande – och minska arbetslösheten bland invandrade. Det är viktigt både i sig och därför att arbete och sysselsättning är nyckeln till mer självständiga liv och till ekonomisk och social integration, samtidigt som sysselsättning förbättrar möjligheterna att lära och träna sig i svenska. Ökad sysselsättning bland invandrade skulle både minska kostnaderna och öka vinsterna av invandringen samtidigt som det skulle stärka de invandrades möjligheter att förverkliga sina livsplaner. Det visar inte minst historien, där effekten av invandring på de offentliga finanserna länge var en vinst för Sverige. Med andra ord: alla skulle vinna på ökad sysselsättning bland invandrade.

Den främsta utmaningen som Sverige står inför handlar därför inte om invandringen. Den handlar om integrationen, framförallt på arbetsmarknaden, och tillgången på bostäder i områden där arbetsmarknadssituationen är relativt gynnsam alternativt tillgången till arbetstillfällen i områden där bostadssituationen är relativt gynnsam. Några av de centrala frågor som därför behöver diskuteras och besvaras är mot den bakgrunden: Hur ska invandrade snabbare kunna komma in på arbetsmarknaden och hur skulle deras kompetenser på ett bättre sätt kunna tas tillvara? Hur kan invandrades kompetenser bättre matchas mot de behov som finns på arbetsmarknaden? Hur kan det mönster brytas där invandrare som är högutbildade och som har kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden ändå inte får jobb eller tvingas arbeta med uppgifter som ligger under deras kompetensnivå? Hur kan processerna för att validera såväl formella utbildningar som reell kompetens

effektiviseras och förenklas? Hur kan SFI och andra introduktionsutbildningar förbättras och bättre anpassas till individernas förkunskaper och förutsättningar? Hur kan utbildningsnivån höjas för de som är lågutbildade? Hur kan studievägledningen och systemet för att identifiera relevanta kompletteringsutbildningar, liksom hur utbildningarna genomförs, förbättras? Hur kan grundskoleutbildningen för barn som har missat de första skolåren förändras så att fler går ut grundskolan med fullständiga betyg och sedan vidare till gymnasium? Hur kan trösklarna till arbetsmarknaden sänkas så att det finns fler arbetstillfällen för de som är lågutbildade? Hur kan fler instegsjobb skapas och den sociala rörligheten förbättras? Hur skulle nya branscher kunna öppnas där löner och skatter idag gör att arbete antingen utförs svart eller inte alls? Hur kan förutsättningarna för att starta, driva och utveckla företag förbättras? Hur kan negativa attityder till invandrade, diskriminering och brist på förmåga att ta tillvara den resurs som mångfald innebär motarbetas? Hur kan Sverige bli mer attraktivt i konkurrensen om studenter och internationell arbetskraft? Hur kan systemet för att få arbetstillstånd förenklas för internationell arbetskraft? Hur kan bostadsmarknaden förbättras så att rörligheten ökar och fler och billigare bostäder byggs? Hur kan företagande och arbetsmarknad stimuleras i orter och städer där det finns bostäder? Hur kan områden där det finns arbetstillfällen respektive bostäder knytas samman? Hur kan boendesegregation och utanförskapsområden motverkas? Hur kan mottagandet av flyktingar och asylprövningsprocesserna effektiviseras? Och hur kan nätverk som överbryggar den distans som finns mellan dem som är etablerade respektive icke-etablerade på arbetsmarknaden och i samhället stimuleras?

Den här listan av frågor som är centrala att besvara för att förbättra integrationen är givetvis inte uttömmande. Det är inte heller poängen. Poängen är snarare att det krävs en förnyad debatt kring dessa andra centrala frågor för att forma en mer effektiv integration. För att en sådan debatt ska vara konstruktiv och leda till en bättre integration förutsätts dock att den utgår från ett perspektiv där integrationen ses som en investering och invandrade som en resurs, inte ett problem. De problem som finns ska inte förminska, men de ska inte heller förstoras. De ska lösas. Och förutsättningarna för att lösa dem är bättre om debatten gör skillnad på kortsiktig respektive långsiktig inverkan och utgår från vad den samlade forskningen visar när det gäller hur invandring inverkar på ett land som Sverige: Att invandring bidrar till att stärka Sverige. Ju bättre integrationen fungerar, desto mer vinner alla på det.

12. Referenser

- Aldén, L., & Hammarstedt, M. (2015). Utrikes födda på 2000-talets arbetsmarknad – en översikt och förklaringar till situationen. *Ekonomisk Debatt* 43(3), 77-89.
- Alesina, A., Harnoss, J., & Rapoport, H. (2013). *Birthplace Diversity and Economic Prosperity*. NBER Working Paper No. 18699. Washington, DC: NBER.
- Almerud, M. (2014). *Utbildningsfällan? En del av etableringsprocessen för invandrade akademiker*. Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Andersson, L., & Hammarstedt, M. (2011). Invandrares egenföretagande – trender, branscher, storlek och resultat. *Ekonomisk Debatt* 39(2), 31-39.
- Anderstig, C. (2012). *Försörjningskvoten i olika delar av Sverige – scenarier till år 2050*. Stockholm: Fritzes.
- Arbetsförmedlingen (2010). *Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – i riket och i ett regionalt perspektiv*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Arbetsförmedlingen (2015a). *Nettoinvandring, sysselsättning och arbetskraft. Utmaningar för morgondagens arbetsmarknad*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Arbetsförmedlingen (2015b). *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Battisti, M., Felbermayr, G., Peri, G., & Poutvaara, P. (2014a). *Immigration, Search, and Redistribution A Quantitative Assessment of Native Welfare*. NBER Working Paper no. 20131. Washington, DC: NBER.
- Battisti, M., Felbermayr, G., Peri, G., & Poutvaara, P. (2014b). How Immigration Benefits Natives Despite Labour Market Imperfections and Income Redistribution. *VOX-CEPR's Policy Portal*, 8 augusti.
- Bengtsson, T., & Scott, K. (2010). The Ageing Population. I T. Bengtsson (red.), *Population Ageing – A Threat to the Welfare State? The Case of Sweden* (sid. 7-22). Heidelberg: Springer.
- Bergh, A. (2014). Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga. *Ekonomisk Debatt* 42(4), 67-78.
- Bevelander, P., Emilsson, H., Magnusson, K., & Osanami Törngren (2014). *Världens öppnaste land. Arbetskraftsinvandring efter reformen 2008*. Stockholm: Fores.

- Blix, M. (2013). *Framtidens välfärd och den åldrande befolkningen*. DS 2013:8. Stockholm: Fritzes.
- Boguslaw, J. (2014). *Vanliga påståenden om invandrare och invandring – vad säger forskningen?* Stockholm: ossalla.
- Borg, A. (2014). *Sverige tar ansvar i en orolig värld*. Presskonferens 20 augusti 2014.
- Borg, P. (2009). *Den långsiktiga finansieringen – välfärdens klimatfråga?* Stockholm: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.
- Borjas, G. P. (1995). The Economic Benefits from Immigration. *Journal of Economic Perspectives* 9(2), 3-22.
- Borjas, G. P. (2001). *Does Immigration Grease the Wheels of the Labor Market?* Brookings Papers on Economic Activity. Washington, DC: Brookings Institution.
- Borjas, G. P., Grogger, J., & Hanson, G. H. (2012). Comment: On Estimating Elasticities of Substitution. *Journal of the European Economic Association* 10(1), 198-223.
- Boubtane, E., Dumont, J-C., & Rault, C. (2014). *Immigration and Economic Growth in the OECD Countries, 1986-2006*. IZA Discussion Paper No 8681. Bonn: IZA.
- Braunerhjelm, P., von Greiff, C., & Svaleryd, H. (2009). *Utvecklingskraft och omställningsförmåga. En globaliserad svensk ekonomi. Slutrapport från Globaliseringsrådets kansli*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Braunerhjelm, P., Ding, D., & Thulin, P. (2014). *Does Labor Mobility Foster Innovation? Evidence from Sweden*. Working Paper 2014:30. Stockholm: Entreprenörskapsforum.
- Card, D. (2012). Comment: The Elusive Search for Negative Wage Impacts of Immigration. *Journal of the European Economic Association* 10(1), 211-215.
- Carlson, M. (2010). Experimental Evidence of Discrimination in the Hiring of First- and Second-generation Immigrants. *Labour* 24(3), 263-278.
- Carlson, M., & Rooth, D-O. (2007). Evidence of Ethnic Discrimination in the Swedish Labor Market Using Experimental Data. *Labour Economics* 14(4), 716-729.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration. International*

- Movements in the Modern World*. Femte upplagan. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Chellaraj, G., Maskus, K. E., & Mattoo, A. (2005). *The Contribution of Skilled Immigration and International Graduate Students to U.S. Innovation*. World Bank Policy Research Working Paper No. 3588. Washington, DC: World Bank.
- Christensen, K., Doblhammer, G., Rau, R., & Vaupel, J. W. (2009). Ageing Populations: The Challenges Ahead. *Lancet*, 357, 1196-1208.
- Clemens, M. A. (2011). Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk? *Journal of Economic Perspectives* 25(3), 83-106.
- Crawford, A., & Norek, M. (2015). #Alla behövs. *En debattskrift om invandringens positiva ekonomiska effekter*. Stockholm: Global Utmaning.
- D'Amuri, F., & Peri, G. (2014). Immigration, Jobs, and Employment Protection: Evidence from Europe Before and During the Great Recession. *Journal of the European Economic Association* 12(2), 432-464.
- di Giovanni, J., Levchenko, A., & Ortega, F. (2012). *A Global View of Cross-Border Migration*. IZA Discussion Paper No. 6584. Bonn: IZA.
- Dustmann, C., & Frattini, T. (2014). The Fiscal Effects of Immigration to the UK. *The Economic Journal* 124(580), 593-643.
- Dustmann, C., & Preston, I. (2012). Comment: Estimating the Effect of Immigration on Wages. *Journal of the European Economic Association* 10(1), 216-223.
- Dustmann, C., Frattini, F., & Glitz, G. (2007). *The Impact of Migration: A Review of the Economic Evidence*. CReAM Discussion Paper Series. London: University College London.
- Dustmann, C., Glitz, A., & Frattini, T. (2008). The Labour Market Impact of Immigration. *Oxford Review of Economic Policy* 24(3), 477-494.
- Dutta, S., Lanvin, B., & Wunsch-Vincent, S. (red.) (2014). *The Global Innovation Index 2014. The Human Factor in Innovation*. Fontainebleau, Ithaca & Geneva: Cornell University, INSEAD & WIPO.
- Edström, J. (2015). *Vad kostar en akademiker? En jämförelse av utbildningskostnaden för en svenskutbildad och en invandrad akademiker*.

Stockholm: SACO.

Ekberg, J. (2009). *Invandringen och de offentliga finanserna*. ESO-rapport 2009:3. Stockholm: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.

Ekberg, J. (2011). Will Future Immigration to Sweden Make It Easier to Finance the Welfare System? *European Journal of Population* 27(1), 103-124.

Efendic, N., Andersson, F. W., & Wennberg, K. (2012). Tillväxt i företag ledda av personer med utländsk härkomst i Sverige. I *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2012*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Eriksson, S. (2010). *Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden. Bilaga 4 till Långtidsutredningen 2011*. SOU 2010:88. Stockholm: Fritzes.

Eriksson, M., & Fölster, S. (2014). *Invandringens konsekvenser för ekonomisk tillväxt*. Stockholm: Ossalla.

Felbermayr, G. J., Hiller, S., & Sala, D. (2010). Does Immigration Boost Per Capita Income? *Economic Letters* 107, 177-179.

Florida, R. (2011). *The Rise of the Creative Class Revisited*. New York: Basic Books.

Florida, R., Mellander, C., Stolarick, K., Silk, K., Matheson, Z., & Hopgood, M. (2011). *Creativity and Prosperity: The Global Creativity Index*. Toronto: Martin Prosperity Institute.

Foley, C. F., & Kerr, W. R. (2011). *Ethnic Innovation and U.S. Multinational Firm Activity*. NBER Working Paper No. 17336. Washington, DC: NBER.

Framtidskommissionen (2013). *Svenska framtidsutmaningar. Slutrapport från regeringens Framtidskommission*. DS 2013:19. Stockholm: Fritzes.

Genc, M., Gheasi, M., Nijkamp, P., & Poot, J. (2011). *The Impact of Immigration on International Trade: A Meta-Analysis*. IZA Discussion Papers. Bonn: IZA.

Globaliseringsrådet (2009). *Bortom krisen. Om ett framgångsrikt Sverige i den nya globala ekonomin*. DS 2009:21. Stockholm: Fritzes.

Goldin, I., Cameron, G., & Balarajan, M. (2011). *Exceptional People. How Migration Shaped Our World and Will Define Our Future*. Princeton: Princeton University Press.

- Gullberg Brännström, S. (2012). *Utrikesfödda egenföretagare mer välutbildade än inrikesfödda*. Statistiska centralbyrån 2012:91. Stockholm: SCB.
- Hanson, G. H. (2012). Immigration and Economic Growth. *Cato Journal* 32(1), 25-34.
- Harrison, D. (2014). Invandrarna är en vinst för Sverige. *SvD Brännpunkt*, 31 december.
- Hatzigeorgiou, A. (2010). Migrationens handelsfrämjande potential – samband, förklaringar och möjligheter. I *Möjligheternas marknad – en antologi om företagare med utländsk bakgrund* (sid. 79-106). Stockholm: Tillväxtverket.
- Hatzigeorgiou, A., & Lodefalk, M. (2012). Utlandsfödda främjar företagens utrikeshandel. *Ekonomisk Debatt* 40(5), 45-57.
- Hatzigeorgiou, A., & Lodefalk, M. (2014a). *Utlandsfödda och företagens internationalisering – ett lyft för tjänsteexporten?* Stockholm: Entreprenörskapsforum.
- Hatzigeorgiou, A., & Lodefalk, M. (2014b). *The Role of Foreign Networks for Trade in Services: Firm-level Evidence*. Working Paper 2014:27. Stockholm: Entreprenörskapsforum.
- Hatzigeorgiou, A., & Lodefalk, M. (2014c). Trade, Migration and Integration – Evidence and Policy Implications. *The World Economy*, online early.
- Henricson, I., & Lindblad, H. (1995). *Tur och retur Amerika. Utvandrare som förändrade Sverige*. Stockholm: Fischer & Co.
- Hojem, P., & Ådahl, M. (red.) (2011). *Kanadamodellen. Hur invandring leder till jobb*. Stockholm: Fores.
- Hunt, J., & Gauthier-Loiselle, M. (2010). How Much Does Immigration Boost Innovation? *American Economic Journal: Macroeconomics* (2)2, 31–56.
- Johnson, A. (2010). *Garpar, gipskatter och svartskallar. Invandrarna som byggde Sverige*. Stockholm: SNS Förlag.
- Joyce, P. (2013). *Delaktighet i framtiden – utmaningar för jämställdhet, demokrati och integration*. DS 2013:2. Stockholm: Fritzes.
- Karlsson, P. (2014). *Bättre matchning med fler inträdesjobb. Rekryteringsenkäten*

2014. Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Kerr, W. R. (2010). Breakthrough Inventions and Migrating Clusters of Innovation. *Journal of Urban Economics* 67(1), 46-60.
- Kerr, W. R. (2013). *U.S. High-Skilled Immigration, Innovation and Entrepreneurship: Empirical Approaches and Evidence*. NBER Working Paper No. 19377. Washington, DC: NBER.
- Kerr, S. P., & Kerr, W. R. (2011). *Economic Impacts of Immigration: A Survey*. Harvard Business School Working Paper 09-013. Boston: Harvard Business School.
- Klinthäll, M., & Urban, S. (2010). Kartläggning av företagande bland personer med utländsk bakgrund i Sverige. I *Möjligheternas marknad – en antologi om företagare med utländsk bakgrund* (sid. 107-130). Stockholm: Tillväxtverket.
- Le Grand, C., Szulkin, R., Tibajev, A., & Tåhlin, M. (2013). *Vid arbetslivets gränser. Sysselsättning, matchning, barriärer 1974-2010*. Underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Stockholm: Regeringskansliet.
- Legrain, P. (2013). *Invandrare – vi behöver dem*. Stockholm: Fores/Ivrig.
- Lifvendahl, T, Lindahl von Sydow, K., Schwaag Serger, S. (2014). *Jakten på det nya kapitalet. Sverige i den globala konkurrensen om konkurrens*. Stockholm: Fores.
- McKinsey (2012). *Tillväxt och förnyelse i den svenska ekonomin. Utveckling, nuläge och prioriteringar inför framtiden*. Stockholm: McKinsey Sverige.
- Migrationsverket (2014). *Verksamhets- och kostnadsprognos, juli 2014*. Norrköping: Migrationsverket.
- Moses, J. W., & Letnes, B. (2004). The Economic Costs to International Labor Restrictions: Revisiting the Empirical Discussion. *World Development* 32(10), 1609-1626.
- National Intelligence Council (2012). *Global Trends 2030: Alternative Worlds*. Washington, DC: National Intelligence Council.
- Nilsson, Å. (2004). *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Stockholm: SCB.
- Nordström Skans, O., & Åslund, O. (2010). *Etnisk segregation i storstäderna – bostadsområden, arbetsplatser, skolor och familjebildning 1985-2006*. Uppsala: IFAU.

- Norberg, J., & Segerfeldt, F. (2012). *Migrationens kraft. Därför behöver vi öppna gränser*. Stockholm: Migro.
- Nutek (2005). *Den invandrade tillväxtkraften*. Stockholm: Nutek.
- OECD (2013). *International Migration Outlook 2013*. Paris: OECD.
- OECD (2014a). *Is Migration Good for the Economy? Migration Policy Debates*. Paris: OECD.
- OECD (2014b). *International Migration Outlook 2014*. Paris: OECD.
- Ortega, F., & Peri, G. (2009). *The Causes and Effects of International Labor Mobility: Evidence from OECD Countries 1980-2005*. New York: UNDP.
- Ortega, F., & Peri, G. (2013). *Migration, Trade and Income*. IZA Discussion Papers. Bonn: IZA.
- Ottaviano, G. I. P., & Peri, G. (2012). Rethinking the Effect of Immigration on Wages. *Journal of the European Economic Association* 10(1), 152-197.
- Ozgen, C., Nijkamp, P., & Poot, J. (2011). *Immigration and Innovation in European Regions*. IZA Discussion Paper No. 5676. Bonn: IZA.
- Ozgen, C., Nijkamp, P., & Poot, J. (2013). The Impact of Cultural Diversity on Firm Innovation Evidence from Dutch Micro-data. *IZA Journal of Migration* 2(18), 1–24.
- Page, S. E. (2007). *The Difference. How the Power of Diversity Creates Better Groups, Firms, Schools, and Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Partnership for a New American Economy (2011). *The "New American" Fortune 500*. Washington, DC: Partnership for a New American Economy.
- Peri, G. (2009). *The Effect of Immigration on Productivity: Evidence from US States*. NBER Working Paper No. 15507. Washington, DC: NBER.
- Poot, J., & Cochrane, B. (2004). *Measuring the Economic Impact of Immigration: A Scoping Paper*. Immigration Research Programme. Auckland: New Zealand Immigration Service.
- Regeringen (2015). *Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Rodriguez-Pose, A., & Hardy, D. (2014). *Cultural Diversity and Entrepreneurship*:

- Evidence from England and Wales. *Vox-CEPR's Policy Portal*, 4 december.
- Rowthorn, R. (2008). The Fiscal Impact of Immigration on the Advanced Economies. *Oxford Review of Economic Policy* 24(3), 560-580.
- Rowthorn, R. (2012). *Large-Scale Immigration. Its Economic and Demographic Consequences for the UK*. London: Civitas.
- Ruist, J. (2013a). Free Immigration and Welfare Access: The Swedish Experience. *Fiscal Studies* 35(1), 19-39.
- Ruist, J. (2013b). *The Labor Market Impact of Refugee Immigration in Sweden 1999-2007*. Working Paper 2013:1. Stockholm: SULCIS, Stockholms universitet.
- Ruist, J. (2014a). The Fiscal Consequences of Unrestricted Immigration from Romania and Bulgaria. *CRAM Discussion Paper Series no. 04/14*. London: University College London.
- Ruist, J. (2014b). *Tänk om alla var lika bra som Sverige*.
<http://joakimruist.blogspot.se/2014/08/tank-om-alla-var-lika-bra-som-sverige.html>
- Ruist, J. (2015a). Refugee Immigration and Public Finances in Sweden. *Working Papers in Economics no. 613*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Ruist, J. (2015b). *Offentliga finanser*.
<http://www.migrationsinfo.se/ekonomi/offentliga-finanser/>
- Ruist, J. (2015c). *Tillväxt*. <http://www.migrationsinfo.se/ekonomi/tillvaxt/>
- Sanandaji, N. (2015). *Att skapa egna möjligheter. Hur bättre villkor för företagare kan lyfta integrationen*. Stockholm: Fores.
- Saxenian, A. (2002). Silicon Valley's New Immigrant High-Growth Entrepreneurs. *Economic Development Quarterly* 16(1), 20-31.
- SCB (2013). *Integration – en beskrivning av läget i Sverige*. Stockholm: SCB.
- SCB (2014a). *Utrikes föddas arbetsmarknadssituation 2005-2013*. Statistiska meddelanden AM 110 SM 1402. Stockholm: SCB.
- SCB (2014b). *Integration – etablering på arbetsmarknaden*. Stockholm: SCB.
- SCB (2014c). *Utbildningsbakgrund bland utrikes födda*. Stockholm: SCB.
- SCB (2014d). *Statistisk årsbok 2014*. Stockholm: SCB.

- SCB (2014d). *Trender och prognoser 2014. Befolkningen, utbildningen, arbetsmarknaden med sikte på år 2035*. Stockholm: SCB.
- SCB (2014e). *Yrkesstrukturen i Sverige 2012. Yrkesregistret med yrkesstatistik*. Statistiska meddelanden AM 33 SM 1401. Stockholm: SCB.
- SCB (2015). *Var femte frisör är utrikesfödd. Yrkesregistret med yrkesstatistik 2013*. Stockholm: SCB.
- Segendorf, Å. O., & Teljosuo, T. (2011). *Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration*. Stockholm: Fritzes.
- Segefeldt, F. (2014). *Migration och utveckling. Att resa sig ur fattigdom*. Stockholm: Migro.
- SOU 2010:40. *Cirkulär migration och utveckling – kartläggning av cirkulära rörelsemönster och diskussion om hur migrationens utvecklingspotential kan främjas*. Stockholm: Fritzes.
- Stockholms Handelskammare (2014). *Integrationen i Stockholm – bättre än du tror. Arbete, utbildning, hälsa och inkomst*. Rapport 2014:5. Stockholm: Stockholms Handelskammare.
- Storesletten, K. (2003). Fiscal Implications of Immigration – A Net Present Value Calculation. *Scandinavian Journal of Economics* 105(3), 487-506.
- Strömbäck, J. (red.) (2013). *Framtidsutmaningar. Det nya Sverige*. Stockholm: 8tto.
- Stuen, E. T., Mobarak, A. M., & Maskus, K. E. (2012). Skilled Immigration and Innovation: Evidence from Enrolment Fluctuations in US Doctoral Programmes. *The Economic Journal* 122(565), 1143-1372.
- Svanberg, I., & Tydén, M. (2005). *Tusen år av invandring. En svensk kulturhistoria*. Stockholm: Dialogos.
- Tillväxtverket (2009). *Utlandsföddas företagande i Sverige. Fakta och statistik 2008*. Stockholm: Tillväxtverket.
- Tillväxtverket (2011). *Företagare med utländsk bakgrund. Företagens villkor och verklighet. Fakta och statistik 2012*. Stockholm: Tillväxtverket.
- Tillväxtverket (2013). *Företagare med utländsk bakgrund. Entreprenörskapsbarometern. Fakta och statistik 2013*. Stockholm: Tillväxtverket.

Tillväxtverket (2015). *Mångfald i näringslivet. Företagens villkor och verklighet 2015*. Stockholm: Tillväxtverket.

Törnqvist, G. (2009). *Kreativitet i tid och rum. Processer, personer och platser*. Stockholm: SNS Förlag.

UNHCR (2014). *War's Human Cost. UNHCR Global Trends 2013*. Geneva: UNHCR.

Wadensjö, E. (2012). *Framtidens migration*. Stockholm: Fritzes.

Wadensjö, E. (2014). Internationell migration – en historia utan slut. I K. Almqvist & M. Wiklund (red.), *Immigration och migration*. Stockholm: Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål.

Wadhwa, V., Saxenian, A., Rissing, B., & Gereffi, G. (2008). Skilled Immigration and Economic Growth. *Applied Research in Economic Development* 5(1), 6-14.

Wassen, S., & Bergström, A. (2014). *Utan invandring avfolkas Sverige. En studie om kommunernas demografiska utmaning*. Stockholm: Fores.

World Bank (2006). *Global Economic Prospects. Economic Implications of Remittances and Migration*. Washington, DC: World Bank.

World Bank (2015). *Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook*. Migration and Development 24, 13 april. Washington, DC: World Bank.

Zakaria, F. (2011). *The Post-American World. Release 2.0*. New York: W. W. Norton.

Zelano, K. (red.) (2012). *Labour Migration. What's in it for us?* Stockholm: Fores

Om författaren

Jesper Strömbäck är professor i politisk kommunikation och journalistik vid Mittuniversitetet och forskningscentret Demicom. Under 2011–2013 var han huvudsekreterare och kanslichef för regeringens Framtidskommission, vilken leddes av Fredrik Reinfeldt. Framtidskommissionens uppdrag var att identifiera vilka utmaningar som Sverige står inför med sikte på 2020 och 2050, med särskilt fokus på områden som den demografiska utvecklingen, hållbar tillväxt, migration och integration, demokrati och social sammanhållning. Sedan dess har han fortsatt arbeta med och bevaka frågor som rör migration och integration.

För mer information om författaren, se www.jesperstromback.org.